

Töö ja Teenis

Sotsiaalpoliitiline kuukiri

Eestimaa Haigekassade Liidu ja Sotsiaalse Arengu Eesti Ühingu häälekandja

Nr. 7/8

Juuli-August 1929. a.

V aastakäik

Tellimise hind postiga:		Ilmub kord kuus.		Kuulutuste hinnad:	
aastas	120 senti	Talitus ja toim.: Tallinn, Nunne 11—6.		1 lhk.	kr. 20.—
6 kuu peale	60 „	Tellimisi võtavad vastu kõik haigekassad ja postiasutused.		1/2 „	10.—
1 „ „	10 „	Kaksiknumbri hind 15 senti.		1/4—6.— ja 1/8 lhk. „	3.—
Välismaale aastas	150 s.			Teksti ees—50% kallim	

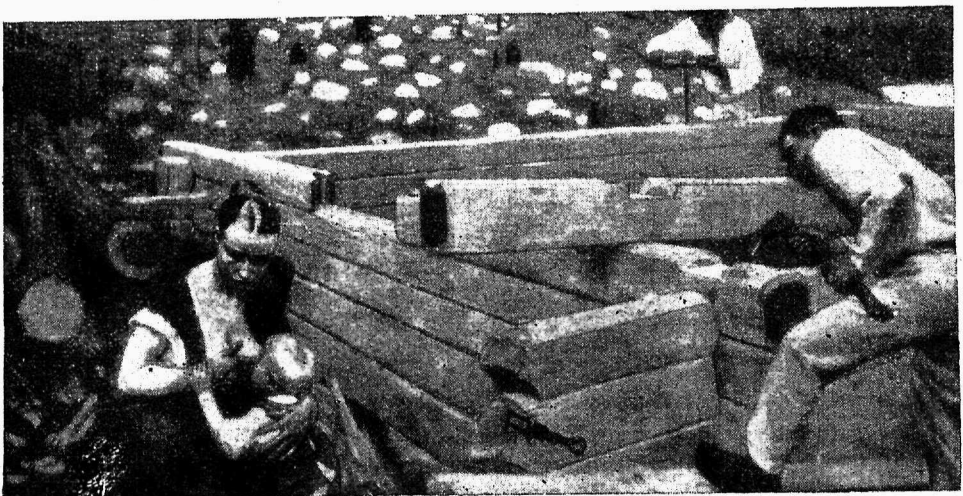
SISU: 1) Tööstustööliste palgaolud välisriikides ja Eestis enne ja pärast ilmasõda — R. Sõrmus (järg). 2) Organiseeritud tööliste arv — R. S. 3) Tiisikusest ja selle vastu võitlemisest Eestis — Dr. Aug. Weltmann. 4) Õhku ja päikest ka väikestele — Dr. O. Madisson. 5) Märkusi haigustest ja nende ravimisest — Arst. 6) Higistamisest ja higilõhna kõrvaldamisest — Dr. O. Madisson. 7) Haiguskindlustusest Leedus — J. Vilkaits. 8) Kinnitusnõukogu I osakonna tähtsamaid otsusi. 9) Kinnitusameti otsusi. 10) H. Soilts 10 a. haigekassa teenistuses. 11) Mitmesugused teated. 12) Toimetusele saadetud kirjandus.

Tööstustööliste palgaolud välisriikides ja Eestis enne ja pärast ilmasõda.

R. Sõrmus.
(Järg).

Läti tööliste palganormid näitavad ajavahemikul (1921—1927), mille kohta on kasutada andmeid, õige kiiret tõusu. 1921. a. oskustööliste palgad olid alles 50% võrra madalamad kui enne sõda. Aga 1927. a. nende palgad ületasid juba sõjaeelset tasapinda 7% võrra. Veel

enam on tõusnud meeste lihttööliste palgad. Kohe peale sõda lihttööliste palgad olid äärmiselt madalad. Sõjaeelset palgast tegid nad välja ümmarguselt vaid 60%. Aga 1927. a. oli lihttöölise (meeste) palk juba 25% võrra kõrgem kui enne sõda.

A. Gallén-Kallela

Kodu ehitamas

Nais-oskustöölised said 1927. a. ka umbes sama palka kui enne sõda, nais-lihttöölise palk oli aga samal ajal juba 11% võrra sõjaelsest palgast kõrgem. Nii, Läti töölise palgad on osalt jõudnud sõjaelse tasapinnani, osalt aga ületavad juba seda 10—25% võrra.

Eelõeldu käib palkade nimiväärtuse (palgana saadava raha hulga) kohta. Palga ostujõud aga, mida tähtis selgitada töölise majandusliku olukorra küsimust käsitades, pole Lätis sõjaelse tasapinnani veel jõudnud. Palga ostujõudu surub Lätis alla tarbeainete hindade (elumaksumuse) tõus. Sõjaelsete hindadega võrreldes, elumaksumus oli Lätis (Riias) kõrgem 1924. a. — 9%, 1925.—1927. a. — 16—19%, 1928. a. üksikutel kuudel 6—20% ning 1929. a. esimesel kolmel kuul 20—24% võrra.

Tarbeainete hindade kõrge tasapinna tõttu palga ostujõud oli alles 1927. a. mees-oskustöölisel 10%, nais-oskustöölisel ümmarguselt 15% ja nais-lihttöölisel 7% võrra sõjaelsest palga ostujõust madalam. Ainult mees-lihttöölise palganormide ostujõud ületas 1927. a. sõjaelset tasapinda keskmiselt 5% võrra.

Nii näeme Lätis üldiselt kiiret töölise palkade ja nende ostujõu tõusu, palkade liginemist sõjaelsele tasapinnale (v. tabel). Siin peame aga juhtima tähelepanu asjaolule, mis maksev niihästi Läti kui enamjaolt kõigi riikide kohta, et tööaeg pole enam nii pikk kui ta oli enne sõda. Tööpäeva pikkus on lühenenud. Seda asjaolu arvesse võttes, võib arvata, et Läti töölise teenistuse ostujõud ja sellega nende majanduslik seisukord on keskmiselt 10—15% võrra halvem kui ta oli enne sõda; — sellele vaatamata, et palganormid sõjaelsest tasapinnast on üle jõudmas.

Norras töölise palgaolude areng on väga soodne. Töölise nominaal- ja reaalpalgad on peale sõda kogu aeg olnud tunduvalt kõrgemad kui enne sõda. Nii, 1920.—1921. a. töölise palgad olid ligi 3½ korda kõrgemad kui enne sõda, kuna tarbeainete hinnad olid kallinenud 1920. a. vaid 207% ja 1921. a. 188% võrra.

Norra töölise palga ostujõu (reaalpalkade) liikumise suhtes vaadeldava ajavahemiku (1920—1926) võime jagada kolme ossa. 1920.—1921. a. oli palga ostujõud sõjaelsest tasapinnast kõr-

gem 11—16% võrra. Siis järgnes palga madala ostujõu periood (1922—1924), mil reaalpalgad ületasid sõjaelset tasapinda vaid 6—8% võrra. 1925. a. palkade tõus (13 punkti võrra), peale selle tarbeainete hindade langus (18 punkti võrra) tõstsid palga ostujõu enneolemata kõrgusele. Nii, Norra töölise reaalkalk oli 1925.—1926. a. juba 17—19% võrra kõrgem kui enne sõda.

Prantsusmaal (Pariisis) töölise palgad ja elumaksumus olid tõusnud 1921.—24. a., sõjaelse tasapinnaga võrreldes, peaaegu roobasjoones. Nii ei võinud siis palkade ja tarbeainete hindade 3½—4-kordse tõusu juures palga ostujõus palju muutust tekkida. Sõjaelset tasapinda ületas Pariisi meestöölise ostujõud 1921.—24. a. vaid mõne % võrra.

1925. a. langes töölise reaalkalk 3% võrra. 1926. a. muutus seisukord Prantsuse rahvamajanduses raskeks, mis tõi kaotusi ka töölisele. Kriisiga kaasas käis kiire frangi kursi langemine, — eriti 1926. a. suve lõpuks. Aasta teisel poolel frangi kurss hakkas tõusma ning aasta lõpuks olukord oli jälle stabiilne. Sel ajal frangi ostujõud oli ligi 5 korda vähem kui enne sõda.

Ühes frangi kursi langusega tõusid 1926. a. kiirelt tarbeainete hinnad, millele palkade tõus ei jõudnud järgi, nagu see tavaliselt sünnib kõikjal rahakursi languse ajajärgul. Seni kui palke elumaksumuse tõusule kohandatakse, elumaksumuse (tarbeainete hindade) tõus jõuab juba ette teostatavast palkade kõrgendusest. Nii oli sedakord ka Prantsusmaal. 1926. a., eelmise aastaga võrreldes, Pariisi töölise palga ostujõud langes ümmarguselt 5% võrra, kuigi palk oli tõusnud ümmarguselt 100 punkti võrra. Elumaksumuse tõus 124 punkti võrra surus palga ostujõu alla. Sõjaelse tasapinnaga võrreldes, Pariisi töölise palga ostujõud oli 1926. a. 5% võrra madalam. 1927. a. kujunes olukord paremaks. Elumaksumus näitas terve aasta jooksul langust, kuna palgad jäid peaaegu muutmata. Reaalkalk oli 1927. a. lõpul sõjaelsele palgale peaaegu võrdne.

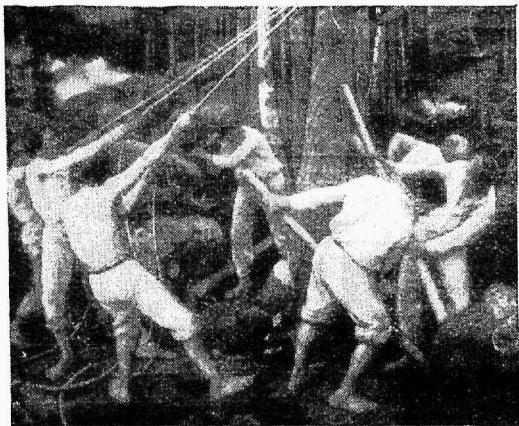
Rootsis töölise palkade ja teenistuse kohta on põhjalikud andmed. Nad võimaldavad täpselt hinnata töölise ostujõu liikumist.

Peale sõja Rootsi tööliste palga ostujõud on vahetpidamata iga aasta tõusnud. Tööliste palgad on Rootsis praegu palju kõrgemad kui nad olid enne sõda. Sellele vaatamata, et elumaksumus — sõjaeelse tasapinnaga võrreldes — on tõusnud umbes 70% võrra ja tööd tehakse praegu vähem kui enne sõda, Rootsi tööliste elujärg on praegu tunduvalt parem kui enne sõda. Tööliste ostujõud on tõusnud tänu suurele palkade tõusule.

Sõjaeelsete (1913. a.) palkadega võrreldes, meestööliste aastapalk oli 1927. aastaks tõusnud 3.131 kr. pealt 5.563 kr. peale (Rootsi kroon peaaegu võrdub Eesti kroonile) — tõus 78%; nais-töölisil tõusis aastapalk 1.204 kr. pealt 2.577 kr. peale (tõus 114%). Rootsi ametlik statistika hindab tööstustööliste aastapalga tõusu ajavahemikul 1913.— 27. a. keskmiselt 80% peale (3.025 kr. pealt 1913. a. 5.451 kr. peale 1927. a.) Samal ajal kontoriameetnikkude aastapalk oli keskmiselt 82% ja kaubanduses tegevate palgaliste aastapalk koguni 118% võrra kõrgem kui enne sõda. Samul andmeil tööstustööliste aastapalga tõusu — võrreldes 1913. a. — võis 1927. a. üldiselt hinnata ümmarguselt 90% peale. Nagu eelpool juba nimetatud, elumaksumus oli samal ajal sõjaeelsest tasapinnast kõrgem vaid 70% võrra.

Käsitööliste palgad näitavad Rootsis veel suuremat tõusu, mis vahest sellest on tingitud, et nende palgad — tööstustööliste palkadega võrreldes — enne sõda olid palju madalamad. Käsitööliste tunniteenistus on tõusnud 1927. aastaks — 1913. a. võrreldes — keskmiselt 170% võrra (tõus 0,40 kr. pealt 1,08 kr. peale). Käsitöö alal teenisid 1927. a. mehed üle 18 a. 1,21 kr., naised 0,72 kr. ja alaealised (alla 18 a.) 0,49 kr. ehk keskmiselt 1,08 kr. tunnis, kuna nende teenistus oli 1913. a. vastavalt 0,45 kr., 0,24 kr., 0,18 kr. ja 0,40 kr. tunnis.

Käsitöölised, nähtavasti, samuti kui tööstustöölisedki, töötavad praegu lühema tööpäevaga kui enne sõda, sest nende aastateenistus ei näita nii suurt tõusu kui teenistus ühe töötunni kohta. Keskmiselt aastateenistus on tõusnud — 1913. a. võrreldes — 1927. a. 126% võrra (tunniteenistuse tõus oli 170%). Naiskäsitööliste aastateenistus on kas-

Pekka Halonen

Teetegijad Karjalas

vanud ümmarguselt 2½-kordseks, kuna meeste ja alaealiste aastateenistus näitab tõusu võrdselt 122% võrra. Absoluut arvudes käsitööliste aastateenistus oli 1927. a. meestel 2.759 kr. (1913. a. 1.241 kr.), naistel 1.609 kr. (1913. a. 651 kr.), alaealistel 1.075 kr. (1913. a. 485 kr.), keskmiselt 2.466 kr. (1913. a. 1.093 kr.).

Neil andmeil Rootsi statistikud hindavad reaali-aastapalga (üldist ostujõu) tõusu 1927. a. kohta tööstustöölisel — 1913. a. võrreldes — 12%, käsitöölisel reaali-tunniteenistuse tõusu 52% ja reaali-aastateenistuse tõusu 31% peale. Nii näeme siit, et suure palkade tõusu mõjul Rootsi tööstustööliste elatistasapind — sõjaeelsega võrreldes — ümmarguselt 10% ja käsitööliste elatistasapind 30% võrra võis tõusta.

Saksa rahvamajandus ühes sellega Saksa töölikond on ilmasõja lõppedes elanud üle õige raskeid päevi. Suurt kahju tekitas Saksa tööliklassiie margakursi katastroofiline langus. Pöörane rahaväärtuse langus — eriti 1923. a. juulist novembrini — kõigutas Saksa rahvamajanduse alusteni. Saksa mark kaotas palju oma väärtuses juba sõja ajal. Aga tema ostujõu suurem langus järgnes alles peale sõda.

Enne sõda, kuna Saksa mark oli kulla pariteedil, ühe P.-A. Ühisriikide dollari eest makseti 4,2 Saksa marka. Aga juba jaanuaris 1919. a. dollar maksis 8,6 mk., 1920 — 83,4 mk., 1921 — 60,5 mk., 1922 — 201,3 mk., 1923 — 49.000 mk. ning 1923. a. lõpul

4.200.000.000.000 (üle 4 triljoni) marga. Marga väärtus oli langenud peaaegu nullini.

Rahaväärtuse kiire languse juures oli tööliste palkade alaline reguleerimine — kollektiivlepingute uuendamine — möödapääsemata. Nii, juba 1921. a. ei sõlmitud tööandjatega lepinguid pikemalt kui 2 kuu peale, 1922. a. 1 kuu peale, 1923. a. algul 2 nädala ja sama aasta keskel ainult 1 nädala peale. Pikemaajaliste lepingute sõlmimine oleks töölistele kahjulik võinud olla, sest teatud ajal lepinguga kindlaks määratud palgad jäävad pikema aja jooksul alalise rahaväärtuse languse tõttu tarbeainete hindade tõusust maha. Seepärast kogu inflatsiooni aja järgul koguti kiires korras andmeid elumaksumuse (tarbeainete hindade) tõusust ning kohandati sellele võimalikult ka tööliste palke 1923. a. — inflatsiooni intensiivsemal perioodil — kujunes palkade reguleerimine niiviisi välja, et nädala algul (esmaspäeval) saadi üle riigi andmeid hindade tõusust, kolmapäeval arvutati elumaksumuse indeks (elukalliduse näitaja) ja juba sama nädala lõpupoole kasutati indekseid palgasuuruse kindlaks määramisel tööliste ja tööandjate esindajate läbirääkimistel.

Sellele vaatamata, et tööliste palke õige tihti reguleeriti ja sellega püüti kohandada neid tarbeainete hindade tõusule, töölised kannatasid rahanduskriisi läbi õige palju. Eriti kannatasid oskustöölised. Sõjaeelse palga ostujõuga võrreldes, oskustöölise palga ostujõud oli 1923. a. vaid 58% ja lihttöölise oma 72%. Peale Saksa rahusüsteemi üleviimist kulla alusele (1923. a. lõpul) tööliste reaalpalk hakkas tõusma. Juba 1925. a. peale lihttöölise reaalpalk on vähemalt sõjaeelsel tasapinnal. Aga oskustöölise reaalpalgad olid alles 1927. a. ligi 10% võrra madalamad kui enne sõda. Nagu Saksa Töoministeeriumi ja Rahvusvah. Tööbüroo poolt avaldatud andmeist järeldada võib, tööliste palgad on ka läinud aastal tunduvalt tõusnud. Suuremat tõusu on märgata just oskustöölise palkade suhtes. Üldiselt tööliste palkade suhtes Saksamaa praegust olukorda võib pidada sarnanevaks sõjaeelsele, mida kõikjal ja igal alal pee-

takse normaalseks. Kuid seda ei saa mitte öelda kõigi tööalade kohta, nagu näeme järgnevast tabelist.

Saksa tööstustöölise reaalpalga indeksid 1. veebruaril 1928 (1913 = 100).

	Oskustöölised	Lihttöölised
Metallitööstus	88,1	96,8
Keemiatööstus	88,9	92,4
Ehitustööstus	103,4	107,6
Puutööstus	104,6	124,5
Paberitööstus	111,4	121,9
Õletööstus	98,3	107,5
Pagarits. ja kondit.	106,0	112,6
Trükitööstus	105,4	115,2
Raudteed	91,5	104,3
Ketrajad ja kangrud:		
mehed	93,6	102,5 ¹⁾
naised	103,8	102,1 ¹⁾
Karbitöölised:		
mehed	99,7	114,5 ¹⁾
naised	116,1	107,3 ¹⁾
Keskmine	100,8	108,4

Antud tabelis indeksid näitavad nädala palga ostujõu vahetõu nädala ja enne sõda. Kuigi Saksa töölised üldiselt praegu teevad tööd vähem, andmed näitavad, et palk on neil praegu sama suur kui enne sõda. Lahkuminekuid on üksikutel tööaladel, — mõnes tööstusharus on palgad madalamad, mõnes; ümberpöörduvalt, kõrgemad kui enne sõda.

Soome tööstustöölise palgaolude areng on väga soodne. 1921. a. peale, mis aja kohta on käepärast andmeid, Soome tööstustöölise teenistus on iga aasta järjekindlalt tõusnud, kuna elumaksumuse tõus teenistuse tõusust maha jääb. Nii soodsas olukorras tööliste ostujõud näitab aastast-aastasse järjekindlat tõusu; nende elujärg vahetpidamata paraneb.

Vaatleme tööstustöölise palgaolude arengut Soomes üksikasjalikumalt. Tööstuses oli keskmine aastateenus 1921. a. Smk. 9.385.— Iga aastaga tõustes, oli ta 1927. a. juba jõudnud kuni 12.935 margani. Sel ajavahemikul (1921—27) teenistus on tõusnud 366, aga elumaksumus ainult 36 punkti võrra. Ühe sõnaga, teenistus on tublisti tõusnud, tarbeainete hinnad on aga jäänud peaaegu muutmata.

¹⁾ Abitöölised.

Reaalteenistus (teenistuse ostujõud) oli 1921.—22. a. veel tublisti alla sõjaeelse tasapinna, nimelt, 1921. a. 17% ja 1922. a. 8% võrra. Aga juba 1923. a. Soome tööliste ostujõud — järjekult ka elatistasapind — võrdus sõjaeelsele ostujõule. Ligikaudselt sellele tasapinnale jäi reaalteenistus kolmeks aastaks (1923—25). Kahe, teenistuse ostujõu tõusu soodustava teguri, nimelt, teenistuse tõusu ja, ühel ajal, elumaksumuse languse mõjul teenistuse ostujõud (reaalteenistus) tõusis Soome töölisel 1926. a. ligi 8% võrra. Järgneval, 1927. a., teenistuse ostujõud tõusis veel 2 punkti võrra. Nii, Soome ametlikud andmed näitavad, et tööliste ostujõud, järjekult ka elatistasapind, oli juba 1927. a. ümmarguselt 10% võrra kõrgem kui enne sõda.

Sarnane on üldine seisukord. Kuid kõigi tööalade kohta ei saa, kahjuks, seda mitte öelda. Mõnes tööstusharus reaalteenistus oli 1927. a. veel märksa alla sõjaeelse tasapinna. Sõjaeelsega võrreldes, teenistuse ostujõud oli 1927. a. madalam metallurgia- (9% võrra) ja villatööstuses (6% võrra) ning jõu- ja elektrivalgustuse keskjaamades (6% võrra). Kõigis muus tööstusharudes reaalteenistus võrdus ligemalt sõjaeelsele ehk enamjaolt ületas seda 5—30% võrra. Erakordselt hoogsa ehitustegevuse tõttu viimaseil aastail, kus kodumaa tööstus ei jõua isegi täita suuri tellimisi ehitusmaterjalide alal, savi-, kivi- ja klaasitööstuses tööliste teenistus näitas harukordset tõusu. Nende teenistuse ostujõud oli 1926. a. 19% ja 1927. a. 28% võrra kõrgem kui enne sõda! Samal ajal üle 10% oli kõrgem (sõjaeelsest) reaalteenistus puuvilla- (11%), paberi- (14%), puutööstuses (14%), saeveskites (15%) ja trükitööstuses (14%).

Taanis tööstustööliste teenistus ja selle ostujõud on peale sõja kogu aeg olnud hästi kõrgem, sõjaeelsega võrreldes, kuigi ka Taanis tööliste tööpäev praegu lühem on sõjaeelsest. Peale maailmasõja tööliste palgad olid haripunktil 1920. a., mil nad ületasid sõjaeelseid palke keskmiselt 3½-kordselt. Kuna samaks ajaks elumaksumus oli tõusnud veidi enam kui 2½-kordselt, näitas reaalteenistus 1920. a. tõusu, sõjaeelse tasapinnaga võrreldes, kesk-

miselt 33% võrra. Taani tööliste teenistus, samuti elumaksumuse (tarbeainete hindade) liikumises, on peale sõja üksikuil aastail märgata kaunis suuri hüppeid. Nii, tööliste palgad langesid nimiväärtuselt (raha kallinemise tõttu) 1920. a. alates kuni 1923. a., tõusid 1924.—25. a. ning langesid jälle 1926.—27. a. Samuti kõikuv on olnud seisukord tarbeainete turul. Ka siin puudub tervel vaadeldaval ajavahemikul (1920—27) pidev joon hindade tõusu ehk languse suunas. Elumaksumuse langus avaldub 1921.—22. a. ja 1925.—27. a., kuna vahepeal (1923.—24. a.) elumaksumus on tublisti tõusnud.

Teenistuse ja elumaksumuse liikumises puudub paralleelsus, seepärast reaalteenistuse (teenistuse ostujõu) liikumine aastast-aastasse kannab hüppelist laadi. Reaalteenistuse liikumise suhtes ajavahemiku 1920.—27. a. võime jagada kolme ossa, nimelt reaalteenistuse kõrge tasapinna aastad 1920—22 ja 1925.—27. a. ning vahepeal (1923—24) madala tasapinna aastad. Taani tööstustööliste praeguseid teenistus-tingimusi, sõjaeelsetega võrreldes, võib pidada väga soodsaiks, sest koguni neil aastail, mil töölisel langenud, ületas ta siiski sõjaeelse tasapinda ligi 2% võrra. Reaalteenistuse kõrge tasapinna aastail tööliste ostujõud on Taanis olnud ümmarguselt 25—40% võrra suurem kui enne sõda. Loomulikult, Taani töölised saavad praegu end paremini toita ja katta kui enne sõda.

Uuel-Merimaal, kus tööliste palgad olid enne sõda võrdlemisi kõrged, sõja algusest peale kuni viimase ajani (1927. a.) tööliste palga ostujõud on olnud palju madalam kui enne sõda (keskmiselt 1909.—13. a.). 1914. kuni 1920. a. tarbeainete hinnad tõusid Uuel-Merimaal iga aasta. Nii, 1920. a., mil hinnad jõudsid haripunktile, elumaksumuse indeks näitas tõusu, võrreldes sõjaeelse tasapinnaga, 78% võrra.

Tõsi, ka palgad on tõusnud. Kuid palkade tõus on olnud tarbeainete hindade tõusust vähem, mille tõttu tööliste palga ostujõud on olnud sõjaeelsest madalam. Elumaksumuse ja palkade tõusu vahe oli kõige suurem viimaseil sõjaaastail ja paaril aastal peale

sõja, mil see palga ostujõudu sõjaeel-
sest madalamale surus kuni 15—20%
võrra. Tunduvat parandust tõi palga-
oludesse 1922. a., mil küll palgad lan-
gesid 4,6 punkti võrra, elumaksumus
aga langes 18 punkti võrra. Sel aastal
palga ostujõud tõusis 7,2 punkti võrra.
Umbes sellele tasapinnale — 3,4% kuni
4% võrra alla sõjaeelse tasapinna —
jäid tööliste reaalpalgad mitmeks aastaks
(1922—25). Alles paaril viimasel
aastal (1926—27) on märgata palkade
tõusu mõjul ka tööliste ostujõu tõusu.
Nii, 1927. a. reaalpalga indeks oli sõja-
eelsest tasapinnast madalamal ainult
1,3% võrra. Näib, et Uue-Merimaa töö-
liste praegune elujärg, niipalju, kui ta
palga ostujõust on tingitud, sarnaneb
umbes sõjaeelsele.

P.-A. Ühisriikides tööliste pal-
gaolude areng on väga soodne. 1920. a.
tööliste palk oli 133% võrra kõrgem
kui enne sõda, kuna samal ajal tarbe-
ainete hinnad olid tõusnud ainult 100%
võrra. Selle tõttu reaalpalgad näitasid
1920. a. tõusu, sõjaeelse tasapinnaga
võrreldes, 16% võrra.

1921. a. majanduslik kriis surus
reaalpalgad palju alla (v. tabel). Kuid
Ühisriigid said kriisist kergesti ja ruttu
üle, sest nende paberraha oli kulla pa-
riteedil, neil ei tulnud kanda deflat-
siooni mõjust tingitud raskusi, nagu
seda peale sõja pidid kandma mitmed
teised riigid (kus raha väärtus oli lan-
genud). Suured kullatagavarad võimal-
dasid Ühisriikidele teostada uhket kre-
diidipoliitikat, suur sisemaa turg ja ma-
dalad sisseveo tollid võimaldasid töös-
tuses tekkinud kriisist kergelt jagu
saada.

Kriisi möödudes tõusid juba 1922. a.
ka tööliste palgad. Reaalpalga tõusule
aitas kaasa veel elumaksumuse langus.
Nii jõudsid tööliste reaalpalgad 1922. a.
jälle endisele, 1920. a. tasapinnale. Pal-
kade tõusu mõjul reaalpalgad tõusid
1923. a. veel 9 punkti võrra. Seega
reaalpalgad olid 1923. a. juba 26%
võrra kõrgemad kui enne sõda. Sellele
tasapinnale palgad jäid neljaks aastaks
(1923—26). Palkade tõusu mõjul reaal-
palgad tõusid 1927. a. uuesti 4 punkti
võrra. Nii näeme Ühisriikides järjekind-
lat ja kiiret tööliste palkade tõusu.
Reaalpalga (palga ostujõu) suhtes

P.-A. Ühisriikide töölised on praegu
terves maailmas esikohal.

	Läti (Riia)						Norra			Prantsuse (Pariis)			Saksa			Soome			Taani			Uus-Merimaa			P.-A. Ühisriigid								
	A			B			C			A			A			A			A			A			A			A			A		
	mehed	naised	Lihttöölis	Oskustöölis	Lihttöölis	Oskustöölis	mehed	naised	Lihttöölis	Oskustöölis	Lihttöölis	Oskustöölis	mehed	naised	Lihttöölis	Oskustöölis	mehed	naised	Lihttöölis	Oskustöölis	mehed	naised	Lihttöölis	Oskustöölis	mehed	naised	Lihttöölis	Oskustöölis	mehed	naised	Lihttöölis	Oskustöölis	
Enne sõda	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100		
1920	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
1921	48	60	63	76	—	—	342	307	111	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
1922	57	80	63	76	—	—	335	288	116	352	338	104	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
1923	69	93	96	88	93 ¹⁾	—	259	242	107	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
1924	81	104	85	100	109 ¹⁾	—	74	95	78	82	103	142	58	79	1145	1147	100	246	209	118	151,4	157,7	96,0	219	173	126	—	—	—	—	—	—	
1925	90	112	94	108	118 ¹⁾	—	92	274	259	106	386	377	102	103	118	135	76	87	1188	1170	102	262	221	119	153,9	160,5	95,9	215	173	125	—	—	—
1926	102	121	103	112	116	—	88	104	89	97	257	220	117	91	101	1285	1212	101	270	194	139	156,5	162,2	96,5	228	178	125	—	—	—	—	—	
1927	107	125	100	111	119	—	90	105	84	93	—	—	—	129	157	150	93	103	1335	1207	111	226	176	128	159,4	161,5	98,7	225	173	130	—	—	—

A — Palka-indeks (näitab palga tõusu ja mõõna). B — Elumaksumus-indeks. C — Reaalpalga (palga ostujõu) indeksi.

Peab märkima, et tööstustööliste
palkade tõusu tähtsamaks ja võib-olla
ainsamaks põhjuseks P.-A. Ühisriikides

on imekiire tööviljakuse tõus. Ühisriikide Töödepartemangu Töösekretär James I. Davis oma kõnes Clevelandi tööstusnäitusel (6. VIII. 1927) tõi selle kohta väga huvitavaid andmeid. Tema ütles muuseas, et Töödepartemangu vastava uuringu andmeil 11 tööstusharus, mis võeti vaatlusele, 1914. a. saadik tööproduktiivsus on tõusnud keskmiselt 68% võrra! Viimase 7 aasta jooksul (1920—26) tööproduktiivsus on tõusnud ligi 40% võrra. Seega Ühisriikide tööstuses oleks kulunud 1927. a. 140 töötaja tööjõud praeguse 100 vastu,

mitmel tööalal 5-päevasele töönalale. See asjaolu on muuseas Ühisriikidesse sisserännu suhtes maksma pandud äärmiselt kitsendavate määruste põhjuseks.

Seni oleme võtnud läbi tööstustöölise palgaliikumise küsimuse terve rea riikide kohta. Jääb tuua vaid andmeid ka Eesti kohta ja võrrelda palgaliikumist meil palgaliikumisega mujal.

Ent tööliste palkade kohta sõjaeelsetel aastail Eestis puuduvad andmed peaaegu täiesti. Seepärast on sarnase võrdluse tegemine peaaegu võimatu.

Eero Järnefelt

Kütis

et valmistada sama palju kaupu, kui praegu valmistatakse, kui tööviljakus oleks jäänud 1919. a. tasapinnale. Kuid tänu tööstuse ratsionaliseerimisele (varustamisele uute paremate masinatega ja paremale töökorraldusele), tööstus katab rahva tarviduse tööstusaineis 7% võrra vähem tööliste arvuga, kuigi rahvas arvuliselt 10 miljoni võrra on kasvanud. Ameeriklased ei näe piiri olevat oma tööstuslikus arengus ja tööviljakuse kasvus, mis ähvardab suuri töölistasse jätta tööta. Neil on tõsiselt tegemist küsimusega, mida hakata peale töölistega, keda tööstusest välja pressib tööviljakuse kasv. Tööviljakuse kiire tõusu mõjul on mindud üle juba

Sellekohaseid katseid on tehtud, kuid need valgustavad küsimust ainult paari tööala kohta. Küsimuse valgustamiseks laiemas ulatuses andmed puuduvad.

Meie statistika keskasutis (Riigi Statistika Keskbüroo) loodab lähemas tulevikus seda puudust kõrvaldada. On teoksil tagantjäreli andmete kogumine ja läbitöötamine tööliste teenistuse kohta 1913. a. Selle uurimuse tulemuste selgumisel, mis võtab aega arvatavasti paar, kolm kuud, ja mil avaneb võimalus teha Eesti kohta tööliste sõjaeelsete ja praeguste palkade võimalikult täpset võrdlust, tuleme küsimuse juure uuesti tagasi.

Organiseeritud tööliste arv.

R. S.

Rahvusvahelise Ametiühisuste Liidu — asub Hollandis, Amsterdamis — häälekandjas „Die Internationale Gewerkschaftsbewegung“ on hiljuti avaldatud statistilised andmed ametiühisuste kaudu organiseeritud tööliste arvu üle. Neist on näha (v. tabel), et kõigi ametiühisuste kaudu kokku maailmas oli 1. jaanuaril 1928. a. organiseeritud üle 46 miljoni tööliste.

Riikide järgi suuremal arvul on organiseeritud töölisi Venemaal (üle 10 miljoni), Saksamaal (üle 8 miljoni), P.-A. Ühisriikides (üle 4 miljoni), Hiinas ja Itaalias (kummagis ligi 3 miljonit) ning ümmarguselt miljoni tööliste ümber Austraalias, Prantsusmaal ja Austrias.

Suhteliselt, võttes arvesse vastava riigi rahvaarvu, kõige enam on ametiühisustesse koondunud töölisi Suurbritannias (ligi 13% rahva üldarvust), Austraalias (samuti ligi 13%), Austrias (15% ümber), Saksamaal (13—15% ümber), Čehhoslovakkias (üle 12%), Venemaal (7—8% ümber) ja Belgias (ligi 10%). Siit näeme, et riigid, kus suhteliselt kõrge on ametiühislaste arv, on peamiselt tööstuslikud riigid.

Rahvusvahelise Ametiühisuste Liidu häälekandjast leiame veel muuseas huvitavaid andmeid ametiühislaste arvulisest liikumisest viimaseil aastail ja nende rühmitusest kutselise liikumise programmi ja poliitilise meelsuse seisukohalt.

Ülevaatliku pildi annab sellest järgnev tabel.

Ametiühisuste kaudu organiseeritud tööliste arv:

	Rahvusvahelise Ametiühisuste Liitu kuuluvate organisatsioonide liikmed	Kristlikkude ametiühisuste liikmed	Sündikalistlike ametiühisuste liikmed	Kommunistlike ametiühisuste liikmed	Muud	Kokku
1928	19.375.775	2.149.069	285.500	13.665.462	10.704.581	46.180.387
1924	17.702.431	2.112.109	471.439	7.333.845	8.442.887	36.062.711
1921	22.411.826	3.759.106	1.254.217	7.069.000	11.778.983	46.273.132

Ametiühislaste üldarv oli 1921. a. ligikorda sama, mis praegu (üle 46 miljoni). Vahepeal nende arv oli kahanevad umbes 10 miljoni võrra. Tabelist näeme, et arvuliselt on esikohal ümmarguselt 19 miljoni liikmega Rahvusvah. Ametiühisuste Liitu kuuluvad ametiühisused (peavad omaks II Internatsionaali põhimõtteid ja kutselise liikumise taktikat). Nende arv on langenud viimase 7 aasta jooksul 22,4 miljoni pealt 19,4 miljoni peale.

Teiselt kohalt on tõusnud kommunistlike ametiühisuste liikmed, kelle arv 1921. a. peale on tõusnud 7 miljoni pealt 13,5 miljoni peale. Need peavad omaks III (Moskva) Internatsionaali (Kominterni) põhimõtteid. Siia liiki kuuluvate ametiühislaste arv on tõusnud peamiselt Vene ja Hiina arvel. Rahvusvah. Ametüh. Liidu andmeil polnud Hiinas 1925. a. veel kommunistlike ametiühislaste. Samal and-

meil oli neid Hiinas 1928. a. jaanuaris 2.800.000. See asjaolu on ühenduses viimaseil aastail Hiinas aset leidnud poliitiliste sündmustega. Venemaal, kus peale kommunistlike, kuid kutseorganisatsioone pole, ametiühislaste arv on kasvanud 1921—28. a. 6,6 miljoni pealt 10,3 miljoni peale ehk ümmarguselt 3,7 miljoni võrra.

Peale Venemaa, kommunistlike ametiühislaste leidub suuremal arvul Čiinis (50.000), Prantsusmaal (250.000), Čehhoslovakkias (ligi 200.000) ja Saksamaal (üle 40.000).

Kristlike ja sündikalistlike ametiühislaste arv näitab järjekindlat kahanemist. Sündikalistlikud ametiühisused näivad hoopis oma poolehoidu kaotanud olevat. Neil oli liikmeid 1921. a. 1.254.217, aga 1928. a. juba umbes ühe miljoni võrra vähem (285.500).

Ametühisuste kaudu organiseeritud tööliste arv 1928 a. algul.

	Rahvusvahelise Liitu kuuluvate ametühisuste liikmed		Kristlikkude ametühisuste liikmed	Sündikalistlikkude ametühisuste liikmed	Kommunistlikkude ametühisuste liikmed	Muud	KOKKU 1. jaanuaril	
	Kuuluvad vormilikkult R. A. Liitu	Poolehoidjad					1928	1925
Afrika (Lõuna)	60.660	—	—	—	—	22.000	82.660	27.670
Argentiina	82.574	—	—	80.000	2.300	—	164.874	120.000
Austraalia	—	—	—	—	—	911.652	911.652	729.155
Austria	772.762	20.000	78.906	—	—	91.882	963.550	1.044.068
Belgia	530.575	11.220	160.079	1.000	1.642	58.370	762.886	726.126
Boliivia	—	—	—	—	—	5.000	5.000	—
Brasiilia	—	9.362	2.800	3.000	—	7.400	22.562	104.000
Briti (Suur)	3.874.842	—	—	—	—	1.033.158	4.908.000	5.531.000
Bulgaaria	2.485	—	—	—	—	—	2.485	49.803
Čehhoslovakkia	541.637	—	135.668	—	196.509	823.083	1.696.897	1.669.456
Čiili	—	152.000	—	2.000	50.000	—	204.000	162.000
Eesti	5.071	3.560	—	—	—	5.700	14.331	30.000
Egiptus	—	60.000	—	—	—	—	60.000	12.000
Filippini saared	—	—	—	—	—	67.000	67.000	—
Guatemala	—	3.000	—	—	—	—	3.000	—
Helveetsia	165.692	15.000	24.300	—	—	50.000	254.992	261.713
Hiina	—	—	—	—	2.800.000	—	2.800.000	300.000
Hispaania	221.000	—	40.000	—	1.000	—	262.000	453.578
Hollandi	202.696	—	159.310	3.500	—	42.159	407.665	517.914
Honduros	—	—	—	—	—	6.000	6.000	—
India (Briti)	—	125.000	—	—	—	175.000	300.000	195.800
India (Hollandi)	—	5.162	—	—	—	18.859	24.021	60.000
Iiri	—	93.921	—	—	18.000	—	111.921	148.501
Island	33.217	4.200	5.500	—	10.000	4.800	57.717	64.000
Itaalia	—	4.540	—	—	—	—	4.540	4.000
Jaapan	—	—	—	—	—	2.768.730	2.768.730	2.234.520
Jugoslaavia	—	38.549	—	—	—	278.357	316.906	230.000
Kaanada	140.195	31.297	25.000	—	23.645	70.145	290.282	201.981
Kolumbia	—	—	—	—	1.400	10.000	11.400	—
Korea	—	—	—	—	—	123.000	123.000	—
Kreeka	—	98.470	—	—	—	—	98.470	56.680
Kuuba	—	28.581	—	—	—	221.419	250.000	100.000
Leedu	18.486	—	—	—	—	—	18.486	28.250
Luksemburg	14.179	—	1.300	—	—	—	15.479	14.087
Läti	18.732	4.000	—	—	5.000	6.300	34.032	38.867
Meemel	1.024	—	—	—	—	—	1.024	3.894
Meksiko	—	2.000.000	19.347	80.000	—	20.000	2.119.347	838.000
Merimimaa (Uus)	—	50.000	—	—	—	30.000	80.000	96.821
Nikaragua	—	6.000	—	—	—	—	6.000	—
Norra	—	94.154	—	2.000	—	7.998	104.152	94.567
Palestiina	21.873	—	—	—	—	—	21.873	14.835
Panama	—	3.000	—	—	—	—	3.000	—
Paragvai	—	—	—	—	—	8.000	8.000	—
Peru	—	—	—	—	—	25.000	25.000	25.000
Poola	271.581	20.000	76.000	—	—	210.000	577.581	539.089
Portoriko	—	18.000	—	—	—	—	18.000	—
Portugaalia	—	—	—	36.000	4.000	—	40.000	36.000
Prantsuse	605.250	—	101.600	12.000	250.000	249.400	1.218.250	1.068.046
Rootsi	437.974	55.000	—	37.000	—	—	529.974	451.650
Rumeenia	26.783	—	—	—	11.380	8.468	46.631	46.863
S. N. V. L. (Vene)	—	—	—	—	10.248.000	—	10.248.000	6.604.684
Saksa	4.810.490	178.296	1.267.159	21.000	42.586	1.898.392	8.217.933	6.900.000
Salvador	—	10.000	—	—	—	—	10.000	—
Soome	—	—	—	—	—	75.846	75.846	47.312
Taani	156.425	153.460	—	—	—	—	309.885	306.158
Tseilon	—	40.000	—	—	—	—	40.000	—
Ungari	127.422	315	52.100	—	—	5.500	185.337	267.885
Urugvai	—	—	—	8.000	—	20.484	28.484	—
P.-Am. Ühisriigid	—	2.896.063	—	—	—	1.345.479	4.241.542	3.606.738

Tiisikusest ja selle vastu võitlemisest Eestis

Dr. Aug. Veltmann.

Praeguse aastasaja alaliseks taudiks on kujunenud tiisikus. Kus viibib inimene, seal leiame ka tiisikust, olgu see jäämere lumisel rannikul, ehk lõunamaa tuiskaval liival. Mida tihemini elavad inimesed koos, seda suurem protsent tiisikusehaigeid. Nii on isegi suurlinnades, kus tihedalt koos elatakse — uuemate statistiliste andmete järele umbes 100% elanikest tiisikuse idude kandjaid. Isegi maale, kus nii palju õhku, ruumi ja päikest, tungib tiisikus ja viib sageli maamulda päikesest pruuniks põlenud looduselapse. Tiisikus tuleb ette kõigis eluigades, 10—46 a. vanaduses seisab tiisikus esimesel kohal surma põhjuste hulgas ja iga neljas inimene variseb selle haiguse kätte manalasse. Ja meie kultuurrahvad, kes valmistame relvi, et ennast kaitsta oma vaenlaste eest, ei ole veel suutnud üles leida seda relva, mis kaitseks kogu maailma inimkonda ühisvaenlase — tiisikuse käest. Kõik seni tarvitatud relvad on murdunud selle väikese kepikujulise mikroobi vastu, mis leiti üles 1882. aastal Berliinis Robert Kochi poolt ja mida võime ainult mikroskoobi abil näha; sest ei ole leitud seni veel ühtegi abinõu, mis surmaks tiisikuse batsillid siis, kui on nad tunginud inimese organismi ja seal ülekaalu enese kätte võtnud. Tiisikus, ta ei surma mitte alati inimest, vaid nõrgestab ta füüsilist ja majanduslikku tegevust ja muudab seda töövõimetuks invaliidiks, sest tiisikus on küll parandatav, kuid alati mitte väljaarstitav.

Kuigi kaovad kõik välised sümptomid ja inimene tunneb ennast täitsa tervena, siiski võivad jääda kuhugi inimese organismi tiisikuse pisilased uinuvasse seisukorda ja organismi enese kaitse katsub neid vangistada ja sisse müürida organismi poolt selleks sinna juhitud lubjaollusega ja meie nimetame siis neid kohti kopsudes ehk kopsunäärmetes lubjastanud kohtadeks. Neid lubjastunud pesi võime väga selgesti näha ainult röntgenikiirte abil. Kui aga juhtub inimest tabama mõni raske, kurnav haigus: näiteks gripp, kopsupõletik, kõhuseotõbi jne., siis sulavad ja lan-

gevad kokku tiisikuse pisilasi ümbritsevad vangla müürid ja tiisikuse batsillid, kes olid seal uinuvast seisukorras, tormavad inimese organismi kallale, mis küllalt juba nõrgestatud palaviku haigusest ja tiisikuse protsess, mis oli kord paranenud, lööb jälle lõkkele. Kui paljudele tiisikuse haigetele, kes olid paranenud, sai saatuslikuks gripitaud, mis möllas möödunud talvel. Kuid veel kurvem, et paljud gripihaiged, kes kunagi eneste juures ei tunnud mingisugusi tiisikuse sümptome, haigestusid peale gripi tiisikusse, isegi väga raskel kujul. Tekkisid verejooksud kopsudest, kõrge palavik, rõgas leidsid tiisikuse pisilased ja röntgenikiirtega läbi valgustades kopsusid — leidsid seal isegi juba kavernid. Nii näeme, et tiisikusest paranenud ja ühtlasi ka tiisikuse idusid kandev organism ei ole kunagi garanteeritud, et tiisikuse protsess, kas esimest ehk teist korda lahtiseks ei muutu.

Nagu nägime, on tiisikus nakkushaigus, mida tekitavad välisilmast inimese organismi tunginud tiisikuse batsillid. Järjekult on tiisikuse eest kergem ära hoida, kui tiisikusest terveks saada. Nagu uuemad uurimused lubavad oletada, et tiisikusehaigete lapsed ei pärandata vanematelt tiisikuse idusid, vaid saavad neid välisilmast oma elu kestvusel. See näitab, et üksikinimene ei ole sündimisel määratud tiisikuse ohvriks, vaid saab selleks mitmesuguste elutingimuste tagajärjel.

Kuidas siis kaitsta ja hoida ennast tiisikuse eest? See küsimus on saanud kogu maailmas üheks akuutsemaks küsimuseks. Tiisikuse vastu võitlemine on saanud üleilmliseks probleemiks. See on üks osa sellest suurest ühiskonna võitlusest, kus kogu haritud maailm on ühte sulanud, et luua ühist fronti tiisikuse taudi vastu.

Et sulgeda teed laiali lagunevale tiisikusele, siis töötab selleks üleilmne rahvusvaheline tiisikuse vastu võitlemise ühendus (de l'Union Internationale Contra la tuberculose) Pariisis. Sellest ühendusest võtavad osa paremad ja

tähtsamad töömehed tiisikuse alal kõikidest riikidest.

Tiisikuse vastu võitlemise ühenduse töö on olnud senini väga produktiivne. Igasse riiki on asutatud tiisikuse vastu võitlemise liidud, mis juhivad seal tiisikuse vastu võitlemise tööd. Ka meil Eestis kutsuti ellu sarnane liit 1925. aastal. Liit omakorda jaguneb veel tiisikuse vastu võitlemise seltsideks, mis töötavad liidu poolt selleks välja-töötatud kava järele. Tiisikuse vastu võitlemise liidu ülesanne, nagu seda juba tähendasin, seisab selles, et organiseerida tiisikuse vastu võitlemise tööd; 1) tiisikuse vastu võitlemise seltside ühendamine, nende juhtimine, toetussummade muretsemine ja nende jaotamine üksikute seltside vahel; 2) uute organisatsioonide ja asutuste ellukutsumine tiisikuse vastu võitlemise alal; 3) üleriikliku tiisikuse vastu võitlemise propaganda korraldamine avalikkude kõnede ja ettelugemiste teel, vastava kirjanduse väljaandmine (lendlehed, ajakirjad), näituste korraldamine tiisikuse ja tervishoiu alal; 4) üleriikliste tiisikuse-päevade ja kongresside korraldamine; täienduskursuste korraldamine arstidele ja õdedele, samuti holekandeõdede ettevalmistamine. 5) sanatooriumide, suvituskohdade, haigemajade, varjupaikade ja nõuandepunktide avamine; 6) ühenduse ja side pidamine samasuguste organisatsioonidega teistes riikides ja rahvusvahelise antituberkuloosi ühendusega. Nagu sellest liidu töökavast näha, on võitlus tiisikuse vastu väga laiale alusele rajatud. Kuid selle suure ja raske töö realiseerimiseks on asutatud meil Eestis tähtsamates linnades tiisikuse vastu võitlemise seltsid, mis siis peavad kohapeal, kus nad asuvad, tiisikuse vastu võitlemise töö organiseerimist ning juhtimist toimetama. Nende seltside siht ja ülesanne on: 1) võidelda tiisikuse taudi levinemise vastu; 2) nende pahede kõrvaldamine, mis soodustavad tiisikuse tekkimist ja levitamist; 3) tiisikusehaigetele nõu ja arstiabi võimaldamine.

Nende ülesannete teostamiseks avab selts nõuandekohti tiisikusehaigetele, kannab hoolt, et haigetel oleks kättesaadav ravimine sanatooriumides, ja haigemajades, korraldab avalikke kõ-

nesid ja ettelugemisi tiisikuse ja tervishoiu alal, annab välja rahvuslikke raamatuid, lendlehti, ajakirju, kogub ainelist toetust tiisikuse vastu võitlemise tööks, korraldades pidusid, korjandusi, lillepäevi jne. Seltsi liikmeks võivad olla kõik täisõiguslikud kodanikud, kes iga aasta seltsi poolt määratud liikmemaksu maksavad. Sarnaseid tiisikuse vastu võitlemise seltsi on meil Eestis 9: Tallinnas kaks: Tallinna tiisikuse vastu võitlemise selts ja Eestimaa tiisikuse vastu võitlemise selts (on asutamisel veel tööliste tiisikuse vastu võitlemise ühing), Tartus, Pärnus, Rakveres, Võrus, Viljandis, Haapsalus ja Paides. Nende seltside ümber, mis on tiisikuse vastu võitlemise ja organiseerimise töö keskkohaks, peaks ennast koondama kõik vanad ja noored, kes tahavad toetada seda suurt ideelist võitlust inimkonna vihasema vaenlase tiisikuse vastu, mis ruineerib muidu meie rahva.

Tiisikuse vastu võitlemise töö tegelikuks läbiviimiseks on asutatud tiisikuse nõuandepunktid — dispenseerid, mis üleval peetakse tiisikuse vastu võitlemise seltside ehk omavalitsuste kulul.

Nendest nõuandepunktidest saab tiisikuse vastu võitlemine alguse ja voolab rahva keskele. Sarnase nõuandepunkti juhatajaks on kopsuhaiguste eriarst. Siin saavad tasuta nõu ja ravimist kõik haiged, kellel puudub prii arstiabi: riigi, omavalitsuste ja haigekassade poolt. Tiisikuse kindlaksmääramiseks võetakse tarvitusele selleks füüsikaalsed, bakterioloogilised ja röntgeni-kiirtega uurimised. Peale selle antakse nõu haigetele, profilaktika, ravimise ja üldise tervishoiu suhtes. Vaesed inimesed, kes ise rohtu ei jõua osta, saavad seda punkti poolt tasuta. Samuti muretseb punkt abi puudustkannatajaile tiisikusehaigetele ja nende perekondadele, juhib haigeid sanatooriumidesse ja haigemajadesse.

Haiged, kes registreeritud punktis, peavad endid iga kuu vähemalt kord näitamas käima ja täitma kõiki neid määrusi ja korraldusi, mis neile ette kirjutatud punkti arsti poolt. Nõuandepunkti arstile on veel abiks visiteerijad õed, kes modustavad nõuandekoha lahutamata osa. Nende õdede töö ei

seisa mitte üksi selles, et olla arstile abiks ainult punktis haigete vastuvõtmise tundidel. Kui on lõppenud haigete läbivaatus punktis, siis algab alles õdede töö. Linnas, kus asub sarnane nõuandepunkt, otsitakse õdede poolt kõik tiisikusehaiged üles nende aadresside järele, selle peale vaatamata, kas haiged seda ise soovivad või mitte. Tiisikusehaigete aadressid saadakse linna ehk maakonna tervishoiu osakonnast, kuhu neid saadavad praktiseerivad arstid, sest tiisikusehaigete registreerimine on kõikidele arstidele sunduslik. Visiteerija õe poolt vaadatakse järele haige korteri kui ka majanduslised olud. Peale selle annab õde juhtnõore, kuidas tuleb haigel elada, valvab selle järele, et arsti poolt ettekirjutatud määrused täidetakse.

Samuti katsub õde üles otsida tiisikuse levitamise allikaid ja teeb neid ümbrusele kahjutuks; kõrvaldab võimalust mööda neid tingimusi, mis soodustavad tiisikuse taudi levitamist ja kogub teateid abiandmiseks puudustkannatajaile, tööjõuetuile tiisikushaigeile. Oma kodustest visiitidest haigete juures annavad aru õed nõuandepunkti arstile, nii et arst on alalises kontaktis haigetega. See on nagu üks suur sanatoorium, mis laiali pillatud üle linna ja maakonna. Raskeid haigeid, kes ise ei suuda punkti minna, käib arst kodu vaatamas. Iga haige kohta, kes käib punktis, peetakse oma haiguslugu, kuhu ära märgitakse haige tervisline seisukord. Haiged kodu aga peavad ise kõik muudatused oma haiguse käigus üles märkima ja seda siis õele ehk arstile teatama. Nad on kohustatud näiteks iga päev oma palavikku mõõtma teatavatel tunniaegadel ja seda üles kirjutama, sest palavik tiisikuse juures on nagu baromeeter, mis näitab, kuhu poole haigus tüürib. Sarnase kindla distsipliini juures õpivad haiged täitma kõiki neid juhtnõore, mis nad punktist saavad ja sellel omakord on väga suur tähtsus haiguse paranemiseks, kui ka haiguse levinemise ärahoidmise mõttes. Sarnane distsiplineeritud haige näiteks ei sülitata enam oma taskurätikusse, põrandale ega ka tänavale, vaid kinnisesse süljetopsi, mis tal alati kaasas. Samuti ei kõhi ta oma kaaskodanikele näkku, vaid pöörab suu kõhvimise juu-

res kõrvale ja hoiab seejuures kätt ehk rätikut suu ees.

Kuid tiisikuse nõuande punkti ülesanne peab tulevikus veel laiemale alusele rajatama. Kõik need perekonnad, kes elavad üheskoos tiisikust põdeva haigega — tulevad nõuande kohta juhtida, et järele vaadata nende kopsude seisukorda. Tiisikuse nõuande punktid töötavad meil Tallinnas, Nõmmel, Tartus, Võrus, Rakveres, Viljandis, Haapsalus, Paides ja Väändras Eesti Punase Risti poolt avatud nõuande punktis.

Samuti peaksid ametiasutustes arstilise kontrolli alt läbi käima kõik need ametnikud, kes töötavad ehk kelledel tuli töötada lahtist tiisikust põdeva haigega koos. See peaks läbiviidud olema ka kõikides vabrikutes ja töökodades. Tiisikuse varaseks äratundmiseks on väga tarvilik haigete läbivaatamine röntgenikiirtega. Soovitav on, et tulevikus iga nõuandekoha juures oleks oma röntgenikabinett. Tallinna linna tiisikuse nõuandekoht, mida peab üleval Tallinna linnavalitsus, saab enesele sel aastal röntgenikabineti, mida väga tervitada tuleb, sest et Tallinnas tiisikusehaigust kõige rohkem ette tuleb.

Tiisikuse kindlaksmääramise ja ülesotsimisega tuleb juba lapse sündimisel alata, sest mida noorem laps, seda kardetavam talle tiisikus. Et teada saada, kas on lapse organismis kusagil peitus mõni tiisikusepesa, kas aktiivses või uinavas seisukorras, selleks tarvitatakse siis bioloogilisi reaktsioone. Üks nendest reaktsioonidest, mis praegu igas kultuurriigis tarvitusel, on tuberkuliini reaktsioon. See reaktsioon seisab selles, et kui süstida (pripsida) tuberkuliini inimese organismi, siis reageerib see juba minimaalse hulga peale, kui peitub organismis mõni tiisikuse pesakene. Selle reaktsiooni abil saame siis juba lapse esimestel chuaastatel kindlaks määrata, kas peituvad tema organismis tiisikuse pisilased või on ta nendest veel vaba. Tuberkuliini positiivne reaktsioon on diagnostiliselt tähtis just rinnalaste, kui ka väikeste laste juures. Kuna koolilapse eas see enam palju ei ütle, sest et koolieast alates suurem osa lapsi juba eneses kas kaela- ehk kopsunäärmetes tiisikuse idusid kannavad ehk on kannud ja see-

ga siis positiivse tuberkuliini reaktsiooni annavad.

Nii näiteks on Tallinnas koolilastel, keda juhuslikult on röntgenikiirtega läbi vaadatud, ligi 100% lubjastanud kopsunäärmeid, mille tõttu ka siis tuberkuliini reaktsioon nende juures positiivne. Kui meie aga kõik omad koolilapsed läbi valgustaks, siis, võib olla, saame veel suurema protsendi infentsiooni kahtlaste lubjastanud kopsunäärmetega, kus peituvad uinuvast seisukorras tiisikuse batsillid.

Nüüd tekib küsimus, mis saab nendest lastest ja täiskasvanutest, kellede organismis peituvad tiisikuse batsillid. Kas peavad nad siis kõik langema tiisikuse õhvriks, sest immuniseerida tiisikuse vastu kedagi ei saa. Kuid oma rahustuseks näeme statistilistel andmetel, et mida rohkem on möllanud tiisikus rahvaste keskel, seda vähem on seal surevuse protsent. Kus aga enne tiisikust ei ole olnud, seal on ta väga raske ja surevus suur. Nii näiteks peale Austraalia ja tema saarte ülesleidmist, kuhu eurooplased viisid pärismaalaste hulka ka tiisikuse, mis võttis siin enesele õitseva tiisikuse kuju, viis siis terved suguharud manalasse. Seesama kurb saatus juhtus Siberis — Põhja-jäämere äärsete elanikkudega, kui nende keskele toodi väljastpoolt sisse — neile enne tundmata tiisikuse taud. Nemad hakkasid ka tiisikuse kätte väljasurema. Nii siis kultuurmaades — iseäranis suurlinnades on kõik enamasti infitseeritud tiisikuse idudest, kuna sureb siiski väike protsent.

Tähendab, meie oleme üks rohkem, teine vähem tiisikuse vastu immuniseeritud; sest organismis on tekkinud tiisikuse vastukihvt, mis katsub tiisikuse idusid hävitada ja seega organismi alati valvel hoiab, et tiisikuse idud ülekaalu enese kätte ei saaks. Nii on siin jälle tegemist organismi enesekaitsega. Seni, kuni organism on tugev ja elujõuline — saab ta võitu tiisikuse üle. On ta aga nõrk ja kidur, siis hävitavad teda tiisikuse batsillid.

Kuna kool see filter on, kust kõik lapsed peavad läbi käima, siis omab tiisikuse vastu võitlemise töö siin suurt tähelepanu. Nende aastate jooksul, kus laps koolis käib, õpib kooliarst kui ka õpetaja tundma omi õpilaste ter-

vislist tasapinda. Kooliarstil, kes vaatab aastast mitu korda õpilasi tervislikult järele, on antud hea võimalus ülesotsida kõiki tiisikuse kahtlasi haigeid ja neid siis edasi saata vastavatesse asutustesse, näit. sanatooriumi, haigemajasse, tiisikuse nõuandepunkti ehk suvekoloniasse. Kooliõpilaste juures tuleks suurt rõhku panna just röntgenikiirtega läbivalgustuse peale kui laps vähegi tiisikuse kahtlane, sest kõrvaga ei kuule mitte alati seda, mida näitab röntgen. Nii näiteks kopsunäärmete tiisikust, mida just kõige rohkem ette tuleb koolieas, saab ainult röntgenikiirtega läbivalgustusel kindlaks teha.

Kuna õpetajate juures sagedasti ka tiisikust ette tuleb, siis peaks ka nende arstlike läbivaatuse peale rohkem rõhku panema. Kui leidub aga läbivaatuse juures, et õpetaja ehk õpilane lahtist tiisikust põeb, siis tulevad nad kohe õppetööst kõrvaldada, sest midagi pole kardetavamast, kui klassis õpilaste keskel leidub keegi, kes põeb lahtist tiisikust. Sarnane õpetaja ehk õpilane võib oma batsillidega infitseerida kogu klassi õpilased, kui ta kauem nende keskel viib. Nii siis koolis, kus valmib meie tulevane põlv, peaks ka valitsema sarnane ideaalne tervishoidline kord, et seal ei leiaks enesele pinda tiisikus. Kuna aga sarnaste kooliõpetajate kui ka õpilaste tarvis, kellede juures leiame tiisikuse üldsümptoomi — tuleks asutada tulevikus metsa sanatooriumid, kus ravimise kõrval oleks koolitöö kokkukõlas tervise seisukorraga. Ka kooliõpilaste koduse elu peale tuleb rohkem tähelepanu pöörata, sest paljud õpilased elavad tiisikusehaigetele koos, viletsates korterites, mis külmad ja niisked. Samuti toitmine ja riietumine on sagedasti väga vilets. Kõik need üksikud asjaolud on tõukeks, et tiisikus ikka rohkem ja rohkem levib kooliõpilaste keskel.

Nii näeme, et tiisikuse taud on tunginud ka meie kasvava noorsoo sekka. Sellepärast olgu iga kool tiisikuse vastu võitlemise kooliks ja iga õpilane, kes lõpetanud kooli, peaks teadma ka tiisikuse vastu võitlemise üldmäärusi ja neid teadmisi, mis ta õppinud sel alal, ka rahva sekka kandma. Kui leiab tulevikus tiisikuse vastu võitlemise probleem kooli tervishoiu tundidel rohkem

tähelepanu ja käsitamist, siis võime julged olla, et mõne aasta jooksul on kogu rahvas nende profiilaktiiliste (ärahoidmise) määrustega tuttavad ja meil ei ole enam tarvis kleepida tiisikuse vastu võitlemise määrusi ja hoiatusi seintele ja trükkida lendlehti, sest elav sõna sudab seda palju rohkem korda saata, kui trükimust.

Et ära hoida lapsi tiisikusehaigeks jäämise eest, selleks tuleks ka meil Eestis see karm abinõu tarvitusele võtta, mis Prantsusmaal ja Hollandis maksev ja häid tagajärgi on annud. Seal paigutatakse lahtist tiisikust põdevate haigete vanemate lapsed tervetesse perekondadesse maale, kus nad siis enamasti ka kasulasteks võetakse. Seega katsutakse neid jäädavalt eemaldada endisest tiisikusehaigest perekonnast. Ka Saksamaal on haigete vanemate terveid lapsi kasvatada antud tervetesse perekondadesse. Meil oleks see läbi viidav esialgu ainult jõukade perekondade juures, kes jõuavad oma laste eest ülespidamise kulusid maksta, sest et lapse ülespidamine pikemat aega võõras perekonnas läheb kaunis kulukaks. Kuid meil võiks ka Saksamaa eeskujul sarnased terved tiisikusehaigete lapsed rinnalaste kodudesse paigutada. Või tuleks jälle ellukutsuda üleriikline lastekodu sarnane isoleerimise kodu — internaat, meie kodumaa ilusamasse kohta, kus palju õhku, päikest ja metsa. Niisugusesse kodusse paigutatakse siis kõik sarnased lapsukesed ja maimukesed üle riigi, keda varitseb muidu kodus tiisikuse hädaoht. Siin oleks lapsed alalise arstlise kontrolli all, sest et sarnased tuberkuloosi perekonnast tulnud lapsed on sagedasti väga nõrgad ja vastuvõtlikud igasugustele välistele mõjudele ja haigustele. Ja sagedasti juhtub, et laps on juba kodust tulles kergel kujul infitseeritud tiisikusest, keda siis tuleb edasi saata sanatooriumi. Peale selle saaks sarnane nõrk lapsuke siin hoitud ja kasvatatud tervishoidliste nõuete järele.

Samuti tuleks isoleerida kõik sarnased tiisikusehaiged, kellede rögas peituvad tiisikuse pisilased ja kes seega hädaohtlikud ümbrusele. Meil Eestis on sarnaste haigete isoleerimise tarvis ainult kaks tiisikuse haigemaja: Tallinnas linna külgehakkava haigemaja juu-

res — 90 voodiga ja Tartus mineval aastal asutatud Tiisikuse vastu võitlemise Seltsi haigemaja 25 voodiga. Kuid sinna pääsevad sisse ruumi puudusel ainult rasked haiged, kellel kõrge palavik ja kopsu verejooks. Ka nendel rasketel haigetel tuleb sagedasti järjekorda oodata nädalate kaupa. Kõik see on elavaks tõenduseks, kui suur tarvidus on meil Eestis sarnaste haigemajade järele. Lähemas tulevikus on kavatsusel igasse maakonda asutada sarnane haigemaja, et siis võimalik oleks vastu võtta haigeid, kes vajavad haigemaja ravi ja isoleerimist. Kuid need haigemajad peaks vastu võtma ka kergeid haigeid, kellel on lootus ka paranemiseks, sellega tõuseks ka haigemaja autoriteet, kuhu haiged ei lähe mitte surema, vaid just paranema ja terveks saama. Kergemate tiisikusehaigete tarvis on meil Eestis olemas neli sanatooriumi: Taagepera, Nõmme, Eestimaa Tiisikuse vastu võitlemise sanatoorium Tallinnas, ja Punase Risti sanatoorium kaitseväelastele Sellis. Peale selle veel laste sanatoorium Tahervas. Ehitamisel on Eestimaa Haigekassade Liidu kopsuhaigete sanatoorium Nõmmel, haigekassa liikmetele ja nende perekondadele, mis osutub suuremaks sanatooriumiks Eestis, kui ta kord üles ehitatakse.

Tähtis abinõu tiisikuse levinemise likvideerimiseks oleks, et lahtise tiisikusega haiged ei tohiks abieluluda. Juba seadusandlisel teel peaks see ära keelatama, sest igäüks teab, mis abielumees ehk naine on tiisikusehaige ja kuhu see lõpuks välja viib. Kui sünnivad sarnasest abielust lapsed, siis on nad juba emahüst sündides kidurad ja varem ehk hiljem langevad nad tiisikuse ohvriks. Siin peaks ka tõutervise eest võitlejad oma sõna kaasa rääkima, et sarnased abielud ära keelataks.

Lõpuks peatun ühe tähtsama tiisikuse levinemise peapõhjuse juures — see on üldine majandusline viletsus ja kriis, mida kõikidele Euroopa rahvastele on pärandanud möödunud verine ilmasõda. Nii siis tiisikuse vastu võitlemise tööd tuleb alata juurtest ja need juured ulatavad väga sügavale rahvamassi sekka ja viivad meid nende pahede juurde, milledest on väljakasvanud ja võrsunud tiisikus; see on peasjalikult: halb

korter, vilets toitmine ja riietumine. Missugustes viletsates korterioludes ja majanduslises kitsikuses elavad tiisikusehaiged, kes oma töövõime on kaotanud, seda teavad rääkida ainult visiteerijad õed. Otse mõistatuslisena ja kurioosumina kuulub nende jutt. Kujutagem enesele ette sarnast juhtumist, kus ainukene perekonna toitja lamab voodis 3. astmes, kusagil ühetoalises kitsas külmas urtsikus. Sealsamas põrandal roomavad vähesed mudilased, koolilaps istub toanurgas ja valmistub tundidele. Peale selle on veel allüüriline oma lastega. Kõik perekonna liikmed tahavad süüa ja riiet saada. Perekonna ema ei saa ka ära minna teenistust otsima, sest tema kohus on haiget põetada, lapsi kasvatada ja nende eest hoolitseda. Nii jääb siis lõpuks ainukene lootus hoolekande abi peale. Hoolekande valitsused, mis koormatud tuhandate sarnaste hoolealustega, ei suuda oma abitarvitajatele suuri summasid lubada. Nii saab, näiteks, Tallinnas iga tiisikusehaige, kes vajab hoolekande abi — 4 krooni kuus toetust. Kuna paljudel töövõimetutel haigetel on sarnane hoolekande toetus ainuke sissetulek, siis ei jatku sellest isegi üüriks, kuna toitmise ja riietumise peale midagi üle ei jäägi. Ja see on sagedasti ka põhjuseks, et rasked tiisikusehaiged, kellel isegi kõrge palavik ja verejooks, on sunnitud tööle minna, et oma perekonnale ülespidamist teenida. Veel kurvem, et sarnases viletsas ühetoalises urkas ehk keldrikorteris, kus mitmeliikmeline pere, ka mingisugust profiilaksist pidada ei saa, kuigi haige seda ise tahaks. Ja kõik need senini terved inimesed — lapsed ja täiskasvanud, — viibides alati tiisikuse õhkkonnas, on tiisikuse kandidaadid. Et tiisikuse ainus rohi on värske õhk ja hea toit, siis jäävad sarnased inimesed mõlematest ilma. Sarnaseid tiisikusehaigete perekondi, kus majandusline seisukord väga vilets, on meil Eestis väga palju. Kuid suurriikides ei ole see sugugi parem. Nii ei maksa meil sugugi tagasihoidlik olla oma sotsiaalpahede paljastamisega ja ainult sellega avalikkuse ette tulla, mis meil positiivne ja seega siis näitatud, et meil midagi ei puudu. Kui meil näiteks enesel ei jatku kapitali tiisikuse vastu võitlemise töö korralda-

miseks, siis ei maksa meil sugugi häbeneda pöörata ses suhtes rahvasteliidu ja üleilmlise tiisikuse vastu võitlemise ühenduse poole toetuse saamiseks.

Kuna näiteks isegi suur ilmariik Prantsusmaa, kellel 39.209.518 elaniku, sai 1917.—1923. a. tiisikuse vastu võitlemiseks Rockefelleri fondist 2.315.532 dollarit 28 senti toetust, siis tuleks ka meil sammusid astuda rahvusvahelise kapitali nõutamiseks.

Kuna tiisikus levib kõige rohkem just halbades ühetoalistes korterites, siis toon selle tõenduseks mõned statistilised andmed Tallinna suhtes.

1925. aastal registreeriti Tallinnas 390 tiisikusehaiget ja neist elas 241 haiget ehk 62 ühetoalistes korterites. 5 aasta jooksul, 1921.—1925. a. registreeriti Tallinnas kokku 2.265 tiisikusehaiget ja neist elas ühetoalistes korterites 1.435 haiget ehk 63%, kahetoalistes korterites 430 haiget ehk 14%; 1- ja 2-toalistes korterites kokku 77% kõigist tiisikusehaigetest. 633 tiisikusehaigel ehk 29%-il puudus omaette voodi ja nad magasid terve inimesega kahekesi voodis, 42 tiisikusehaiget magasid kahe terve inimesega kolmeksi ühes voodis. Omaette tuba oli ainult 242 haigel, kuna 1911 tiisikusehaiget ehk 86% kõigist tiisikusehaigetest elasid koos ühetoalistes korterites, kokku 5.073 terve inimesega. Andmed teistest linnadest ja maalt pole sugugi paremad. Need ettetoodud andmed annavad meile väga selge pildi sellest, kuidas levitab ühetoaline korter kohutavalt tiisikust.

Ka teiste riikide kohta käivad andmed räägivad sedasama, nii et statistilisi andmeid ei hakka ette tooma. Peale elukorterite soodustavad tiisikuse levimist meie töökohad ja ametiasutused, mis tervishoidlises mõttes väga palju soovida jätavad. Nii tuleb töölistel ja ametnikkudel töötada poolpimedates töökodades ja kantseleides, kus õhuventilatsioon puudulik ja sagedasti täiesti puudub. Sellepärast tuleks iga sugused ärid, vabrikud, töökojad, kus tuleb töölistel alaliselt viibida, tervishoidlises mõttes revideerimisele võtta ja kõik need puudused ja pahed kõrvaldada, mis nõrgestavad inimese organismi ja võimaldavad haiguste levimist.

Nagu juba alguses tähendasin, on tiisikus sarnane haigus, mis ikka rohkem ja rohkem levineb maailmas ja mis ruineerib rahva tervishoidlist ja majanduslist tasapinda. Tiisikus on kujunenud taudiks, mis kunagi ei kustu, vaid aina laieneb. Kes seisavad kaugel sellest haigusest, need ei suuda seda haigust kunagi õiglaselt hinnata. Keegi ei suuda enesele ette kujutada seda määramatat viletsust ja seda suurt hävitustööd, mida tekitab tiisikus seal perekonnas, kuhu on ta ilmunud kutsumata külalisena. Kes tahab õiglast pilti saada tiisikusehaiguse hävitavast ja kohutavast tööst, see astugu sisse kord kuhugi tiisikuse haigemajasse ehk veel parem — raske tiisikusehaigevoodi juurde. Kuidas vaevlevad noored ja vanad — kelle elujõud päev-päevalt nõrkeb ja kustub ja tervest tugevast inimesest jääb järele luukere, sarnane

inimese vari, keda piinab raske kõha ja kurnav palavik. Ja nii kustuvad need haiged üksteise järele, kuigi nende hingetõmbeseni lootus paranemiseks — ainuke trööst ja abi, mis aitab neid lõpetada oma piinarikast eluteed. Kuna iga tiisikusehaige, kelle rögas peituvad tiisikusebatsillid, külvab neid edasi, siis tulevad just siin kõik abinõud tarvitusele võtta, et sarnased haiged saaks kohe eraldatud, sest sel teel kõrvaldame osaltki selle hädaohuallika, mis alatast laieneb ja paisub. Tiisikuse vastu võitlemise põhimõtte ja lipukiri olgu alati see, et tiisikuse eest on kergem ära hoida, kui tiisikusest lahti saada. Ja selle hüüdsõna ja lipukirja all suudame ainult ühiselt piiri panna, minnes võitlusesse tiisikusetaudi vastu, mis muidu meid hävitab ja meie riiklist elu õõnestab.

Õhku ja päikest ka väikestele!

Dr. O. Madisson.

Lapse tervis kannatab suuresti õhu ning päikese puuduse all. Rahiit või inglishaigus, verevaesus ja teised haigused tekivad õhu ning päikese puuduse tõttu, neid ravitakse kunstlike või loomulikud päikesekiirte abil. Haiguste eemaldamiseks, terve ja elujõulise lapse sirgumiseks pole õhul ja päikesekiirte väiksem tähtsus kui lapse korralikul toitmisel. Seepärast paigutatagu last juba esimestel tema elupäevadel valgemasse, õhu- ja päikeseküllasemasse eluruumi; hoolitsetagu akna või ukse avamisega värske õhu juurepääsu eest ja võimaldatagu ka lapsele õhuvanne: lastagu rinnalast mängida käte-jalakestega, suuremaid lapsi liikuda või jooksta toas ümber alasti või särgiväel.*)

Kuid kõige parem ja tervishoidlikum korter ei suuda pakkuda lapsele loo-

duse päikse ja välise õhu heategevast — tervendavast mõju. Seepärast tuleb viia lapsi ka välja värske õhu kätte. Kardetakse küll külmetamist ja ei juleta viia välja eriti väikseid rinnalapsi. Muidugi liigjahedus on lapsele kahjulik, samuti kui üleliigne soojus; mitmesugused on lapsed ja mitmesugune on nende vastuvõtlikkus külmetushaigustele. Õhutemperatuur, mis mõjub ühele lapsele tervendavalt võib põhjustada teise külmetamist ja haigestumist. Seepärast sündigu ka lapse karastamine välise õhuga aegamööda ja ettevaatlikult; haigeid lapsi ei tohi üldse välja viia ilma arsti loata. Kuid terveid rinnalapsi suve soojal ajal (kui õhutemperatuur on 12° C ja rohkem) võib viia välja või rõdule juba esimestel nädalatel kas vankriga või voodikesega. Suuremate laste väljaviimiseks (2.—3. eluaastal) on väga soovitatav tarvitada n. n. laste „kopleid“ — puust valmistatud neljanurgelisi aiakesi, mille põhi seisab põrandast kõrgemal ja mis on kergesti puhastatavad (nad peavad olema vähemalt 50 sm. kõrged).

*) Pikemalt lapsetoa korraldamisest ja lastehoiust üldse leidub Dr. O. Madissoni raamatus „Lastehoid esimesil eluaastail“, saada- val ka ajak. „Töö ja Tervis“ toimetuses ning Eesti Tervishoiu Muuseumis Tartus, hind 1 kr.

Laste jooksu- ehk mängupuur.

Sarnases mängupuuris on laps kaitsitud vigastuste ja elu hädaohutude eest — seal ta võib roomata ja mängida rahulikult, tarbekorral isegi ilma järelvalveta; seda „koplit“ on kerge toimetada ka aeda või õue, et võimaldada roomavale lapsele värsket õhku ning päikest.

Elu alguses viiakse lapsi välja ainult lühikeseks ajaks, pärast aga harjunedes võivad viibida väljas ka rinnalapsed 1—2 tundi. Suvel on soovitatav lasta neid ka magada väljas tuule eest kaitsitud rõdul, aias või heinamaal. Lapsed, kes on harjunud mängima toas alasti, võivad viibida ka väljas alasti või särgiväel 2—3 minutit ja pärast rohkem, kui õhutemperatuur pole madalam kui 15° C. Tuleb ainult jälgida, kas jalad-käekesed pole külmad ja kas naha värv ei muutu finiseks: viimasel juhul tuleb last viibimata riietada ja lapse keha soojaks hõõruda pehme rätikuga. Alates lapse elu neljandast nädalast võib viia rinnalapsi ka talvel, muidugi soojalt rietatud ja kinni kaetud; ainult kui õhusoojus on talvel alla — 5° ja tuulisel külm-niiskel ilmal peab olema ettevaatlik väljaviimisega, lühendades väljasviibimise aega või üldse loobudes sellest.

Ka päiksekiirte tervendavat mõju ei tohi ära unustada, just neil on eriline tähtsus lastehaiguste eemaldamiseks ning ka juba ilmunud rahiidi parandamiseks. Seepärast harjutatagu lapsi päiksevannidega juba varajasemas lapseas, kuid toimetatagu seejuures ettevaatlikult ja asjatundlikult. Lapse nahk, eriti rinnalapse eas on väga õrn, peamine sarvunud naha kiht pole tal veel täielikult välja arenenud: kuumad otsekohesed päiksekiired tekitavad siin kergesti põletishaavu. On lubamata näit. viia last vankriga päikse kätte ja jätta teda sinna alasti enese hoolde. Lapse päevitamine sündigu alati emakasvataja juuresolekul, kes hoolsasti jälgib päikese mõju ja vahetab vahetevahel lapse seisundit, pannes teda selili, kõhuli või küljele. Päiksevannide võtmisel ei tohiks paljastada alguses ka kogu keha korraga, vaid tuleb harjutada aegamööda: mõni päev lastakse mõjuda päiksele ainult jalgadele ja säärtetele, jättes särki ja püksikesi jalga; järgmisel korral paljastatakse keha kuni kõhuni (selga jääb ainult särk), pärast võetakse ka särk seljast ja paljastatakse rind, selg jne. Kuid väikseid rinnalapsi ei tohiks siiski päevitada täitsa alasti, vaid soovitamam on jätta särki-

Päiksevanni võtlev laps.

pead peab alati kaitsma päikesekiirte kene selga ja päiksevannide kestus võib olla neil ainult mõned minutid. Lapse

ceest, kattes selle laiaäärtega valge kübaraga või tõmmates üle voodi niiske rätiku lapse pea kohal. Alates elu 2—3 aastaga, võib lubada lapsele olla päikese käes ka täitsa alasti, alguses mõne minuti vältel ja pärast aegamööda rohkem (kuni 20—30 min.). Seejuures on soovitatav, et laps mitte ei lamaks päikese käes, vaid oleks kogu aeg liikvel.

Ilmuvad aga lapsel haiglased nähed — peavalud, pööritus, naha ärritus, üldine rahutus ja unetu olek — siis tunnistab see, et päivitamisega on mindud liiale. Eriti laste juures peab seda alati silmas pidama, et kasu asemele sünnitada mitte kahju.

Märkusi haigustest ja nende ravimisest.

Arst.

Haigustest räägitakse tihti, haigusi ravidagi tahaks igamees, kuid kaugelt suuremal osal rahvast püüdnud igasugune täpsem arusaamine haigusest, kaugelt veel sellest, mida peab ravimisega arst kätte saama, kuidas tuleb ravida.

Tõsi, ka teistel aladel, nagu õigusteadusel, on omad õiguse tõlgitsejad rahva keskel, tihti võib kuulda, eriti mõne arusaamatuse ehk tüli lahendamisel ütelist: aga mina nõuan oma õigust! See oma-õiguse nõudmine ei pruugi aga sugugi õigusteaduse, kui niisuguse, seisukohalt alati õige olla. On ju meil olemas kaks erilist mõistet siin, üks tõde, teine õigus, — mõlemad ei pruugi kaugelt veel üks-seesama olla! Haigustest rääkides, haiget nähes ehk haige olles, katsub tahtmatult igauks ise oma haigusele seletust leida, kuigi see vaeleks tihti osutub, ka haigeks jäänud arsti haigust suudab täpselt ainult teine, haiget ravija arst kindlaks teha. Rahustuseks muidugi võib igauks oma haiguse kohta ühte ehk teist arvata, kuna sellel mingit olulist väärtust ei ole. Hea on, kui haigel meeoleolu ei lange: tiisikusehaiged on imelikult suured idealistid, aateinimesed, lootes viimase minutini oma tervekssaamisesse: kui haigus mitte väga kaugele ei ole läinud, siis aitab sarnane meeoleolu mõ-

neski suhtes (võrdluseks Tartu professor dr. Jarotski töö „Idealism kui füsioloogiline faktor“), sest tahtel on väga suur tähtsus nii terve kui haige inimese juures. Haigust ennast täpselt kindlaks määrata on seetõttu raske, et selleks terve rida keemilisi, bakteriooloogilisi ning mikroskoobilisi uurimusi tuleb ette võtta, seda teha suudab ainult üks arst. Umbkaudselt võib ka ühte-teist ka ära määrata. Haiguste eneste juurde juba minnes peame üldiselt tähendama, et me õigustatud oleme õieti rääkima: 1) sarnastest haigustest, mis tervet inimkeha enam-vähem oma meelevalla alla võtavad, kuhu kuuluvad kõrge palavikuga-jne. n. n. külgehakkavad haigused ning 2) sarnastest, mis peamiselt üht elundit, orgaani, kudet oma alla võtavad.

Külgehakkavatest haigustest on ju igauks mõndagi vist kuulnud, lisame siia juurde, et kriimustuste jne. tagajärjel mõnikord ilmsiks tulev veremürgistus just üks kõige iseloomulikumatest siin ka on, mis kardetavaks saab igale inimesele, sest et ta tervet keha oma valdkonna alla võtab, viimaks surmates inimest. Raskema liigi verekihtituse juures leiame mädakoopaid, pesasid igal pool (surnut lahti lõigates), nii põrnas, südames, neerudes jne. jne. jne.

Igatiüks meist teab edasi, et on olemas mitmesuguste erialadega arstid. Naha-haiguste eriarst arstib neid haigeid, kellel vistrikud, villid jne. nahal, silmarst arstib silmi, kõrvaarst kõrvu jne. Teame meie ka, et on olemas n. n. naistearstid, kes naiste suguelundisid arstivad ning sünnitusabi annavad jne. Haavahaiguste alla käivad vigastused verejooksuga, kõiksugused murded ja need haigused, kus nuga üksi võib aidata, näiteks pimesoolika põletik, sooliate keerd jne. Lastearstid (see nimi pole küllalt eriala täpselt vormuleeriv, äranäitav) teevad tegemist haigustega, mis lapsega peamiselt piiravad, nad on siiski õige hästi tuttavad laste kasvu ning arengu iseäraldustega jne. Närvija vaimuhaiguste arstid teevad tegemist närviliste ja vaimuhaigetega jne.

Rahva hulka desse on laialt sisse kasvanud arvamine, et kui midagi viga on, siis on, peale otse silmaga nähtavate naha, suhu ehk vastavate haava jne. haiguste, veel nõndanimetatud „sise-mised“ haigused. Arvamised „sise-miste“ haiguste kohta ei ole kahjuks kaugeltki mitte alati õiged, iga haigeksjäänud ei pruugi kaugemaltki mitte esmalt just sisehaiguste eriarsti poole pöörata (selle arsti piirkonda kuuluvad südame-, neeru-, kopsude-, seedimiselundite jne. haigused), vaid sama haige põdedes näiteks pimesoolika haigust, soolte keerdu jne., peab viibimata lõigatud saama: viivitamine on maksnud siin mõnelegi elu, mida parandada enam ei ole võimalik! Lõikust vajavate haiguste kordadel pööratagu haavaarsti poole!

Nüüd võtame siin küsimuse alla pisut meie kodumaa arstide töö korralduse küsimust: igas linnaski ei olegi meil veel haavahaigemajasid ega ka seetõttu vastavat arsti, haavaarsti. Mis rääkida siis veel meie maaoludest, kus näiteks Sõrve poolsaarel, Saaremaal, on jaoskonna arsti koht küll, aga mitte ei ole seal apteekigi. Ehk Ruhno? Kus ja kudas me sinna veel haigla ja haavaarsti saame? Palju põlvesid peab vist ennem surema, kui selleni üldse kord välja jõuame!

Olgu siin edasi tähendatud, et kogu me rahvas hindab vähe erialasid, väljaarvatud ehk silmahaigusi ja mõnda teist üksikut eriala. Iga praktiline,

tegelev arst, näiteks Tartuski võib öelda, et kord tema juurde tulnud haige, kui ta esimest head abi on saanud, näiteks haavahaiguste alal, kõikide teiste, hilisemate haigustega sama arsti juurde uuesti tuleb, kuni teda arst juba erahaigemaja viimaks ise saatma peab, näiteks mõne silma-, sugu- ehk teise sarnase erihaigusega. Imestama paneb ka see, et haritud, keskkoolisid ja ülikoolisid lõpetanud isikud tihti samuti talitavad. Kuigi see tihti on haigele ise kahjuks, kus ju me suuremates linnades häid eriteadlasi küllalt leidub, näitab see teiselt poolt, kui tõsiselt hindab haige arstis ka inimest, mis mitte tähtsuseta, meie iseenesele kõik ahnitseval, egoistlisel ajajärgul!.. Arsti ja haige vahel on usaldus ilmsiks tulnud ning see ei lahuta kergesti mitte enam siis neid. Et see usaldus kindlam oleks, selleks on tarvis midugi esimest hästi õnnestunud arstiabi, üldse arsti vastavat vilumust. Erialade järele spetsialiseerimist peaks ülikool arstelt edaspidi nõudma, see aitaks veel kindlamini arsti tema otsekoheses töös ja tema usalduse võitmisel. Ei tohiks tänapäev välja lasta ülikoolist ühtki arsti, kellel ei oleks peale ülikooli lõpetamist ka mõneaastane n. n. haigemajaline, arstiline staash, kes ei oleks töötanud assistendina, vabatahtlise assistendina vastava aja vältel mõne ülikooli õppeasutuse, kliiniku juures. Välismaadel on paljudes kohtades arstlike eriala omandamine juba iseenesestki mõistetavaks kohustuseks saanud! Seda vajame ka meie siin. Tuleb haige siis aga mitte arstile kuuluva erialaga mõne arsti poole, siis tuleb teda sama arsti poolt mujale saata.

Nüüd asume haiguste juurde.

Kõige rohkem haigusi kuulub tahtmatult sisehaiguste arsti tööväljasse. Kuid väga palju haigusi kuulub ka haavaarsti erialasse, sest juba vana Kreeka aja esimene suurem arst olla tähendanud: seal kus rohud ei aita, seal aitab nuga ja edasi, kus aga ka nuga ei aita, seal aitab tuli! — Tuld nimetades on Hippokrates tahtnud seda mainida, et taudi (katk jne.) kätte surnud isikuid tuleb ärapõletada: tuli teeb kõige puhtama töö!

Vana India arstiteadus nõuab: iga hea arst peab hästi tuttav olema nii kirur-

giaga (lõikustega) kui ka sisehaigustega; kui ta ainult ühte neist tunneb, siis sarnaneb ta linnule, kellel ainult üks tiib.

Nii siis täiendavad haavaarsti teadmised sisehaiguste ravimisviisi rohtudega: maopaiseid arstitakse esmalt sisehaiguslikult rohtude ning eriliste toitudega ja mõnikord paranevadki haiged lõplikult, kui aga haigus järele ei anna, maohaavad ehk maopaised end, maoseinast olles, kortsunutena kokku tõmbuvad, kasvaja tekitavad, siis saab maopaise haigusest, mis esmalt sisehaiguse eriarsti alla kuulus (haigus on tingitud peamiselt üleliigsest soolahappe hulgast maos, mis mao seinu „lābisõõma“ hakkab), maopaisetest tekkinud maokasvajas, mis lõikust vajab, et mitte seedimisteesid kinni panna, haavaarsti alla kuuluv haigus. Sarnaseid näiteid võiks palju tuua.

Tihti kuulduv nurinat ka seetõttu mõne sisehaiguste eriarsti kohta, miks ta haiget kohe lõikusele ei saatnud, kuid arst talitas õieti, sest haigus kuulus tookord veel tema erialasse. Teiselt poolt on ju ka teada, et haiged ise just väga tihti ennem lõikusele ei lähe, kui tõesti viimane häda käes, oksendavad toidu välja jne. Nende ridade kirjutajale rääkis üks tuttav apteeker kord, et ta poole haige 7 retseptiga tulnud ja küsinud, missugust rohtu soovitate teie nüüd mulle? Apteeker pidi siis siin korraga otsustama, kus 7 arsti oma pead olid murdnud! Olgu siinkohal sama haiguse puhul kohe tähendatud, et peale keemiliste jne. uurimuste (maomahla ja väljaheidete kallal) suurt tähtsust omab just uurimine Röntgeni-kiirtega, — kuid apteeker suures linnas, kus tal nii kui nii väga palju tööd oli väga paljude retseptidega, pidi seda küsimust haigele jalamaid kohe ära seletama. „Võtke seda, mis teile kõige parem olnud!“ vastas sõber mulle ja haige andiski seejärele apteekrile ühe retsepti, mille järele siis ka roht valmistati.

Nii võime üldiselt rääkida tervest reast haigustest, kus peamiselt enam-vähem ainult üks elund on haigusest puudutatud, võime nii öelda elundihaigustest rääkida. Peatume nüüd allpool mõnede haiguste jures, nimetades üksi neid, ilma et asja sisusse tungik-

sime. Nagu algul selgus külgehakkavatest haigustest rääkides, et viimaste juures enam-vähem kõik elundid inimkehas on haigustest puudutatud, siis peab seda hästi vähemal määral küll, kuid siiski tähendama ka n. n. üksik-elundite haiguste puhul. Miks? Seetõttu, et haiguste tekitajaks nii siin kui seal on suurendamise (mikroskoop) klaasi all nähtavad bakteriad, sise kui ka välised ärritajad, mis peale üksik-elundi, osalt kogu organismi oma võimu alla võtavad, näiteks tuberkuloosi, siifilise jne. tekitajad.

Hingamisteede haiguste juurde minnes tuleks meil esimesena nimetada nina. Nohust teab igaüks, see nohu võib haisevaks muutuda, krooniliseks samuti muutuda. Ninaverejooks võib tekkida löögist jne. ninale, polüüpidest (käsnaadest) jne. ninast, kust verd vahetvahel nõrguma hakkab. Ka tütarlastel võivad mõnikord n. n. vikaarsed nina verejooksud end ilmutama hakata, mis nende harilikke füsioloogilisi verejooksusid mõnel juhul võib asetada. Ka palju teisi põhjusi võiks siin nimetada, kuid see viiks meid kaugele. Ühe sõnaga kõik, mis n. n. ninakoopa ja ülemiste hingamisteede haiguseid puudutab, sellega teeb tegemist ninaarst. Et me tihti lugeda võime arstidest, kes nina-, kurgu- ja kõrvahaigusi ühekorraga vastu võtavad, siis näitab see nimetus juba: nina-, kõrva- ja kurgu-eriarst iseenesest juba, et kõik need elundid üksteisega lähedal olles üksteisesse ka kuidagi viisi väga lähidalt suhtuvad.

Hingekõri haigustest nimetaksime selle katarrisid, vähke, siifilist, tuberkuloosi (kõritiisikus), kõiksuguseid teisi kasvajaid, siis hingekõri difteriitist, kus haiget ähvardab lämbumissurm hingekõri kinnikasvamise tõttu, halvatusi ja turset häälepaeltel ning hingekõris jne. jne.

Edasi võiksime nimetada haigusi, mis kopsuharudes peamiselt end ilmutavad (kopsuharud = bronhid). Siia kuulub n. n. bronhiit. Tunneme meie samuti haigust kopsuharude laienemisega (bronchiectasia) ja kitsendustega (bronhiaalne stenoos). Ka eriline haigus suure hingematmise ja krampidega bronhide muskulatuuris kuulub siia hulka (Asthma bronchiale).

Kopsudest enestest rääkides tunneme siin kõige pealt kaks vastast haigust: seal, kus kopsu laienemise haiguse (emphysema) tõttu kopsud on haigusliliselt õhku liig täis puhutud, näeme teise haiguse kopsumullikeste venimata tuse ehk n. n. kopsu õhutühjuse (atelektasis) haiguse juures vastupidiseid nähtusi: seal, kus kopsud ise ei ole väliselt milgil viisil muutunud, võrreldes terve inimese kopsudega, näeme, et nad on muutunud mingiks õhutühjaks paksuks koeks, rihmataoliseks (splenisatio): nõrkadel vastsündinutel, kes nõrgad hingama, näeme seda vahest; täiscalestel tuleb see kõige tihedamini ette kui mõned kopsuharukesed äraummistuvad. Sarnane unnistus võib tekkida märja, n. n. eksudatiivse pleuriidi (rinnanaha põletiku), kõiksuguste haigustest tekkinud vedelikkude kogumiste järele rinnakastis jne. Edasi nimetame kopsu-turset, katarraalset ja n. n. krupooset kopsu põletikku, kopsu gangreeni, kopsukoe kaldestushaigust (induratio pulmonum), kopsuvähka, kopsurakkusid (occhinococcus) haigust, kopsu-siifilist ja viimaks — kopsutiisikust oma kõige mitmekesisemates vormides.

Rinnanaha juurde minnes tuleks nimetada rinnanaha põletikku, nõrega ehk kuiva vormi (Pleuritis exsudativa ja sicca), õhurinna haigust, (Pneumathorax), kopsukelme vesitõbe (hydrothorax), kopsukelme veretõbe (haemathorax), kõiksuguseid rinnanahal end ilmutama hakkavad kasvaja, vaheseinastiku (mediastinum) kasvaja, tiirikseene (actinomycosis) haigust rinnakastis jne.

Südamehaiguste juurde asudes peame kõige pealt tähendama, et süda inimkehas selleks keskkohaks on, kust veri terve organismisse rütmiliselt edasikihutatakse, millist tegevust ja selle kiirust meie n. n. pulsi järele (mitu lööki minutis jne.) otsustame. Muidugi osutuvad „muinasjutulisteks“ seetõttu kõik ütelsused, mida tihti rahvasuu tarvitab, nagu „süda ei söö“, „süda ei joo“, „süda pigistab“ jne. Süda kujutab enesest lihaskotti, mille sees vaheseinad, millistel klappid, avaused jne. Südamne suurus võrdub umbes rusika suurusele. Ütelus „sel poisil on suur süda“, s. o. poiss on kuri, paha

laps, ei tähenda veel, et tal süda tõesti suurem peab olema, kui teistel samavanustel poistel. „Kakub südant“, sel ütelsusel on võrdne tähenduski, nagu „süda ei taha süüa“ jne., rääkides mitte südame, kui niisuguse haigusest, küll aga maokatarridest, ühe sõnaga seedimiselundite haigustest. Tihti küsib arst ka, et mitte vastollu sattuda haige inimkeha teadmistega, ise: „kas süda on paha“, mõistes sõna „süda“ all siin muidugi magu. Ning ta saab siis ka eitava ehk jaatava vastuse: „ei süda ei ole paha“ ehk „on küll paha“. Südame raskematest haigustest oleksid klappide vead (augud klappides ehk tükk ära klapist) ning südame kambrikestest avaste rikked. Nad võivad osalt päritult saadud olla, mõnikord teiste haiguste tagajärjedena (jatkude reumatism, siifilis jne.) end ilmutama hakata, kus viimaseid haigusi omal ajal lohakalt arstiti. Võivad seega siis kistud saada haigusse nii südame klappid, avaused ning südame sisekest (endocardium). Peale selle teame n. n. südamelihase (myocardium) haigustest, mis ka muuseas end südame (pulsi) löökide korra tuses ilmutab. Ka on üldiselt rahva laiemates hulkades teada, et mõnikord räägitakse n. n. rasvanenud südamest, „härja südamest“ inimese juures jne. Võiksime rääkida siin nii n. n. südame lihase infiltratsioonist, teine kord südame lihase degeneratsioonist. Edasi, südame lihast, kui niisugust, katab eriline lihaskott, mida südamekotiks (pericardium) nimetada võiks. Selle südamekoti ja südamelihase vahel on määre, võie, vedelik ühe ehk kahe lusika täie võrra. Ka oskame meie, arstid, südamekoti haigust kindlaks määrata. Peale selle teame kõige mitmesugusemaid südame närvikava jne., mürgitusete haigusi jne., millised kõik erilisi teadmisi vajavad haiguse kindlakstege miseks, tihti tulevad siin appi ainult haigemajalised tehnilised uurimisvahendid, röntgeni-ülesvõtted jne. Ühes südamega nimetame veresoonte haigusi, viimaste lubjanemist, mille all vanad inimesed kannatavad. Kes ei teaks, et naistel tihtigi sünnituse järele jalgadel tõmbsooned ülestursuvad, sellest võivad raskelt arstitavad haavad hiljem tekkida jne. Ning peale kõige ülalnimetatute on palju teisi erihaigusi veel

siin, millest rääkimine lugejalt juba rohkem eelteadmisi vajab ja milledest seotõttu siin mööda läheme.

Võtame nüüd seedimiselundisid. Siin tuleks kõige pealt nimetada suukoopa jne. haigusi, siis suukäsna haigust (soor), vesivähke (noma), põrsahaigust ehk võõras keeles mumpsahaigust, kaelanäärmete haigust, kõiksuguseid anginasid, kahepoolsete (mandlite) haigust, söögikõri kitsenemist jne. Maohaigustest nimetaksime maokatarri, maohaavu (maopaiseid), maovähke, maolaienemist (mis kaasas võib käia ka mõne teise praegu nimetatud maohaigusega), n. n. maoneuroose jne.

Soolikate haigustest nimetaksime sooltekatarrri, (laste juures on tuntud veel haigus n. n. laste koolera ehk oksekõhutõbi, cholera nostras), siis pimesoolika (õieti ussjatku) põletikku, soolte vähke, soolte ummistushaigust, soolte keerduhaigust, songe (Bruch, „sooled käivad välja“ jne.), siis kõiksuguseid soolte tuberkuloosi ja verejooksusid mitmesuguste külgehak. haiguste tagajärjel, päraavause muhkusid (haemarhoides) jne. Peale selle on sooltes tihti kõiksuguseid usse: lai, maat, solkmeid jne., mis tervisele palju muret teevad. Nad tulevad välja ajada. Peab kohe arsti juurde minema, et see kindlaks teeb, mis liiki need seal on, sest need vajavad mitmesuguseid rohte. Kõikide seedimiselundite haiguste üleslugemine viiks meid jälle väga kaugemale. Nimetaksin ehk veel südamerabandust, millest palju kuulnud.

Maksahaigustest olgu ka nimetatud ainult mõned siin: rasvanenud maks, amüloid (tärglisdegenereerunud)-maks, kortsunud maksahaigust (jälle mitmesugustel põhjustel jne.), siifiliitiline maks, maksavähk, maksarakkussi (ecchinococcus) haigus, terav kollane maksaatroofia, sapikivid jne.

Põrna juures võime ka haiguslistel juhtudel mõndagi tähele panna; põrna suurenemist konstateerime: 1) tüüfuste, malaaria (hall haigus) ja teiste haiguste juures; 2) kortsunud maksahaiguse, maksasiifilise, maksarakkussi jne. juures, kui nad rõhuvad n. n. värvitõmbsoone peale, mis teatavasti soolikatest tulevat mürgilist verd maksa juhib vere kahjutuks tegemiseks; 3) maksa, neerude jne. amüloidi juures;

4) vere enese haiguste juures, kuhu kuuluvad vere kahvatustõbi (chlorosis), siis teised verehaigused, nagu n. n. leucaemia, anaemia jne.

Edasi, kõhualuses näärmes võivad samuti terve rida haigusi ilmsiks tulla, nagu kasvajad jne.; kõhukelme haigustest nimetame kõhukelme tuberkuloosi ja teisi. Vaheliha alla võivad ka mäda-paised tekkida jne.; samuti suurel hulgal vedelikku kõhukoopasse.

Neeruhaigustest on ühte-teist ikkagi igaiüks midagi kuulnud, üksikvorme siin üleslugeda ei maksaks. Nimetan lisaks n. n. rändavat neeru (rändneeru), neerukiiva, neeruastja põletikku, kõiksuguseid neerukasvajaid, neerutuberkuloosi jne.

Põiehaigustest ka pikemalt siinkohal ei ütle ma sõnagi, on ju olemas kõiksugused põiekatarrid, tuberkuloosid jne.

Kõikide külgehakkavate haiguste üleslugemine viiks meid siinkohal aga liiga kaugemale, mispärast neid sugugi ei nimeta üksikasjaliselt. Vere enese (liblede, vere värvolluse jne.) haigusi ka ei nimeta.

Nii siis tutvunesite siin ainult üksikute haigustega, mis n. n. sischaiguste alla enamalt jaolt kuuluvad. Kui ühes ehk teises ülalnimetatud koes, elundis hakkab kasvajas tekkima ehk soolte sein, näiteks, läbi mädanema, läbi söödud saab, siis tuleb see haige haavaarsti noa alla saata, kes kasvaja välja lõikab, puruneda ähvardava mao, soolikate jne. seina kinni õmbleb jne., — seega saab vastav haigus haavahaiguseks. Kõiksugused haavad, kondi mured, väänamised, jatkude tursed (tuberkuloos) jne. kuuluvad iseenesest haavahaiguste alla: kes vastutab, et kergesti jatkusse mäda ei või tekkida, mis puhastamist noaga nõuab.

Edasi, me teame, et on närvihaigused, neid üleslugeda võtaks palju aega, on olemas vaimuhaigused, neid haigeid nimetatakse harilikult hulludeks. On palju kõiksuguseid silmahaigusi, siis kõrva-, nina- jne. haigusi. Teame, et on väga palju nahahaigusi, ka suguhaigusi. Naiselundites võivad kasvajad tekkida, sünnitusabi andmine nõuab suurt vilumust, kui on kitsad puusad jne.: palju, palju kõrvalkalduvusi ning haigusi tuntakse ka siin.

Nimetame nüüd veel mürgitusi, mis kogemata, meeleldi ehk tööstuses ajajooksul saadakse, need tekitavad n. n. professionaalseid haigusi ja nende arstimine nõuab suurt oskust: kudedes tulevad siin ilmsiks erilised nähtused, millistega tuttav olemine võimaldab üksi nende otstarbekohase ravimise.

See siis üldiselt.

Kui küsida nüüd: aga kuidas asub arstiteadus kõige selle juurde? Siis oleks vastus sellele lihtne: mikrokoopiliste (suurendamisklaas), keemiliste ning bakterioloogiliste uurimisviisidega; edasi, kõiksuguste aparaatidega ja viimaks noaga. Röntgeni poolt 1896. a. ülesleitud ja tarvitusele võetud kiired on siin suureks, suureks abiks. Peale selle veel raadium, toorium jne.

See lühidalt kõik. Siit tohiks selguda vist igapäevale nüüd, kui tähtis on, et meil on eriarstid: neil igapäev on vastavad aparaadid kodus ja ainult need võivad aidata kui nende juurde tuleb nende erialaga haige. Kuid rahva keskel tuntakse vähe tänini eriarste,

vaid käiakse ühe ja sama arsti pool, kus juba kord harjutud; see peaks muutuma nüüd. Teiselt poolt arsti isik on tähtis, — sellest mööda minna ei saa ükski haige.

Üldsuse kasu mõttes oleks aga väga soovitatav, et rahvas ja arstikond end alati mõistaks, arvestaks ka arsti suurte majandusliste kuludega, kus ju teadus areneb, keegi maha ei taha teisest jääda, seks peab aga tellima kallist kirjandust väljamaalt, arstiriistu jne. Vastutulek peaks arstidele siin olema võimalikult suurem, sest juba tervis on igapäevale kõige tähtsam ja seepeale kulutada ei tohiks raskena olla meil. Vähem kohtutes see eest käia, vähem raisata nii suitsetamise, alkoholi jne. peale, — see viiks meid ka edasi. Nende ridade kirjutaja oleks ise sarnasel arvamisel, et arstid riikliselt saaksid toetatud, seega piir oleks pandud ka arstide üleproduktsoonile ja arstideks jääkisd need kõik, kes on inimesena ka väga head: vanad paneksid töö kõrvale, noored leiaksid tööd!

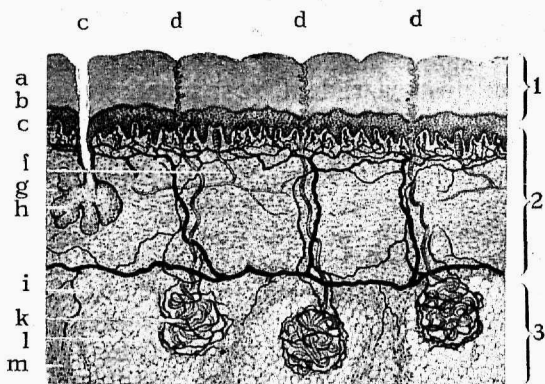
Higistamisest ja higilõhna kõrvaldamisest.

Dr. O. Madisson.

Higi on läbipaistev vedelik, mis sisaldab kusiollust, soolasid ning mitmesuguseid orgaanilisi happeid; oma koosseisu poolest tuletab ta osalt meele kust. Higi eritavad higinäärmed, mida leidub inimese nahas ligi 2½ miljoni. Eriti palju higinäärmeid on jala taldadel, peopesadel ning kaenla all. Nad algavad naha alumises kihis kerassekeeratud toru näol, mis on kaetud vere juussoonte võrguga; pealne toru osa — viimatoru avaneb naha pinnal.

Higinäärmed kuuluvad (nagu neerudki) eritamisosorganite hulka ja võivad täita osalt neerude ülesannet nende viigastuste korral: higinäärmete kaudu vabaneb keha kahjulikkeist lagunemisproduktidest ning mürgistest ainetest. Peale selle on higistamine tähtis kehasoojuse korraldaja: kõrge temperatuur ja kehaline töö, mille juures tekkib kehas palju soojust, suurendavad higistamist: higi auramise kaudu vabaneb keha üleliigsest soojusest. Inimene hi-

gistab vahetpidamata, kuid see sünnib peaaegu märkamata, sest higi aurab kohe ära. Keskmiselt aurab ööpäeva

Mikroskoopiline inimesnaha skemat. läbilõige (Adam-Lorentzi järele).

Joon. Suurendatud inimese naha läbilõige. 1 — pealiskiht, 2 — pärisnahk, 3 — naha aluskiht. h — rasvanäärmed, k — higinäärmed, d — nende avasused nahapinnal. Mustad jooned — veresooned.

vältel inimese kella pinnalt kuni 1^{1/2} liitrit higi, mis aga võib suurene da kuumuse tõttu, töö juures, palavikuga haiguste ajal jne. Neil juhtudel higi ei suuda naha pinnalt kohe ära auruda ja ilmub tilkadena naha pinnale. See kõik on loomulik ja organismile hädatarvilik ning seda higistamist ei tohi takistada mingisuguste abinõudega.

Kuid on juhte, kus higistamine ilmub mitte ainult mainitud põhjustel, vaid ka ilma nendeta, kus, näit. juba väike ärritus, kerge töö jne. kutsub esile üleliigse ja kauakestva higistamise. See on juba haiglane nähe ja oieneb mitmesugustest haigustest: nii, näit. tuberkuloosi (tiisikuse) haiged higistavad kergesti, eriti öösiti; kui higistamine ilmub rinnalapsel ja magades saab tema padjake märjaks — siis see on sageli alगतava inglishaiguse (rahiidi) tunnus; ka naistehaiguste (munasarjade), närvirikete, Basedovi haiguse, verevaesuse, seedimisrikete ja teiste haiguste korral ilmneb sageli üleliigne higistamine. Ka kohalik higinäärmete haigustumine võib põhjustada mõne kehaosa higistamist.

Igal juhul tuleb kõrvaldada muidugi eeskätt seda haigust, mis higistamist põhjustab: kui haigus on arstitud, kaob ka sellega seotud higistamine. Kuid kõik need on pikaldased kauakestvad haigused ja seetõttu on higistamine väga tülikas ja tüütav nähe. Hiline nägu ja külmad higised käed mõjuvad eemaletõrjuvalt teistesse; jalgade kui ka kaenla aluste higistamine põhjustavad halba higilõhna ümbruses; higi rikub pesu ja riideid, sest mõnikord on ta isegi punakat, sinist või musta värvi. Higistamine põhjustab ka valusat naha ärritust ja põletikku. Palju sellest aga saab kõrvaldada ja ära hoida.

Kõige pealt peame meeles, et halb higilõhn oleneb higi lagunemisest keha peal ja ümbritsevates riides: värskel higil pole vastikut lõhna. Seepärast tuleb hoolitseda piinliku puhtuse eest: tuleb tihti vahetada pesu ja riideid, neid hoolsasti pestes ja puhastades. Samuti tähtis on ka keha puhtus. Tervishoid nõuab, et vähemalt kord nädalas pestakse kogu keha soojas vannis (temperatuur 28° R) või saunas, sest nimelt soojas vees lahunduvad kergelt higi soolad ja rasvaained, mida leidub ke-

hal. Kui aga inimene kannatab higistamise all, siis on soovitatavad (arsti loaga) igapäevased jahedad vannid (t° 22° R). Külma veega tuleb ennast harjutada aegamööda, alates hõõrumisega külma veega ja minnes üle ettevaatlikult vannide tarvitamisele. Nüüd suvel võib eduga kasutada ka päikese- ja õhuvannide võimalust, magades väljas värskes õhus ja liikudes alasti varjatud kohas või päikese käes. Ainult verevaestel ja haigetel inimestel, kes külma käes lõdisevad ja muutuvad kahvatuks või siniseks, pole soovitatavad suplemised ja teised karastamise viisid.

Higistamisest hoidumiseks tuleb loobuda kuumade ning ärritavate jookide (alkoholi!) tarvitamisest, ka üleliigsest vee joomisest üldse: janu korral loputada suud külma veega või hoida suus tükike sidrunit. Tuleb hoolitseda ka riiete eest, mis võimaldavad higi äraauramist ja õhu juurepääsu kehale: loobuda vilhmamantleist kummist, lakkkingadest ja saabastest kummtaldadega. Viimane on eriti tähtis, kui kannatatakse jalgade higistamise all. Sel korral tuleb pesta jalgu igal hommikul ja õhtul seebiveega, ning loputada neid 2% salitsiilpiiritusega; pärast pesemist puuderdata salitsiilpulbriga (saab apteegist osta):

Rp. ac. salicyl. 3,0
Talc 97,0

Iga päev vahetada ka sukki. Soovitatav on käimine palja jalu.

Käte higistamisel hoiduda nahkkinnastest. Õhtul pärast pesemist hõõruda kätesse 5% salitsiilpiiritust, ära kuivatada ja pulberdada talkpulbriga. Kaenlaauke tuleb pesta sageli seebiveega, 1—2 korda päevas hõõruda piiritusega, Kölni veega (odekolon) või äädikaga, pulberdada salitsiilpulbriga. Kui eritatud higi omab sinist või musta värvi, mida põhjustab pisilaste tegevus kaenla aukudes, siis tuleb ravida sublimaadi kompressidega. Raskemini on vabaneda värvitud higist (näit. punasest), kui juba näärmed eritavad seda värvituna: see oleneb sageli seedimisorganite rikkest või närvihaigustest.

Kui mainitud abinõud ei aita, pöörata arsti poole higistamise põhjuste selgitamiseks: sageli aitab paistmine Röntgeni kiirtega.

Haiguskindlustusest Leedus.

J. Vilkaitis, Kaunase haigekassa direktor.

Vene haiguskindlustusseaduse vastuvõtmise järele 1912. a. pidi haiguskindlustus maksma pandama ka Leedus, kui selleaegses Venemaa osas. Kuid seaduse elluviimist Leedus takistas 1914. a. lahtipuhkenud ilmasõda. Teatavasti tekkisid omal ajal üksikute suuremate ettevõtete juures isemoodi vabatahtlikud haigekassad, mis tegutsesid kuni 1929. aastani, mil maksma hakkas sunduslik haiguskindlustus Leedus.

Leedu riigi kujunemise järele, kui parlament kokku astus, on tööliiskonna esitajad korduvalt esinenud parlamentidele haiguskindlustusseaduse kavadega. Seaduse vastuvõtmine lükati aga ikka edasi. Viimaks 28. sept. 1926. a., kui Leedus vähe vabamad tuuled puhuma hakkasid, võttis seim vastu uue haiguskindlustusseaduse, mille järele tööline, ettevõtja ja riik, igaüks ühe kolmandiku sisse maksma pidi haigekassa sissetulekuna. Kuid seadust ei saadud veel ellu viia, kui sellesama aasta detsembrikuu fashistline riigipööre hoobi andis ka haiguskindlustusele, kõrvaldades seaduse hulgaks ajaks. Alles 1928. a. võeti vastu sunduslik haiguskindlustusseadus muudatuste ja suurte kärpimistega ja viidi ellu 1929. a. algul.

Seaduse järele kuuluvad haiguskindlustusele kõik kodanikud, sugu ja vanaduse peale vaatamata, kes töötavad riigi-, omavalitsuse või eraettevõtetes, väljaarvatud ainult: 1) isikud, kes palgatud ajutisele tööle, mille kestvus ei ulata üle ühe kuu; 2) põllutöölised (olgu, et Leedu osutub just põllutööstuslikeks riigiks); 3) riigiteenijad, kes kindlustatud vastava pensioni- ja eriseadusega; 4) omavalitsuse teenijad. Põllutöölise kindlustus haiguse vastu on vabatahtlik, s. o. kui tööline soovib kindlustada end haiguse vastu, ei tohi ettevõtja mitte kõrvale põigata korraldusest tema osaks langevast sissemaksust. Vabatahtliselt kindlustamise võimalus on jäetud kõigile soovijatele, kes veel mitte 50-aastased ei ole ja mingisugust kroonilist või parandamata haigust ei põe. Sissemaksu ja toetus on jagatud liikidesse kindlustatu teenistuse järele. Töötasu ülemmäär, milli-

sega arvestatakse sissemaksu ja toetuse juures, on kindlaks määratud 400 litti (umbes 150 krooni Eesti rahas) peale kuus.

Välismaalased, kelle alaline asukoht Leedus, kuuluvad samuti kindlustusele kui Leedu kodanikud, kuid kindlustusele kuuluvatel välismaalastel ei ole õigust perekonnaabiraha peale; ainult juhul, kui Leedu ja kõnesoleva välisriigi vahel sõlmitud vastav kokkulepe, millega Leedu kodanikkel vastavas riigis samasugune toetuse saamine õigus.

Haigekassade sissetulekud koosnevad kassaosaliste ja tööandjate poolt sissemaksetud summadest. Sissemaksu summa suurus ei tohi tõusta üle 3% kindlustatu teenistusest. Ettevõtja poolt sissemaksetav summa võrdub kindlustatu sissemaksule kui 40:60, s. o. kui kassaosaline maksab 3%, siis ettevõtja — 2%, üldse 5% teenistusest. Riik omalt poolt maksab ainult sünnitusabiraha, mis ulatab kuni 10% haigekassa arstiabi väljaminekutest. Õpilaste ja praktikantide eest, kes mingisugust tasu ei saa, samuti nende kindlustatute eest, kes oma töötasu saavad natuuras, kannab sissemaksu tööandja. Sissemaksud jagatakse kindlustatu sissetuleku järele üldse 6 klassi.

Haiguse puhul on kindlustatul õigus saada maksuta arstiabi: esimest abi äkilliste haigustuste, vigastuste või õnnetusjuhtude puhul, arstlist ja ambulatoorset nõu ja abi, kodus ja ravilas ravimist ühes rohtudega, hammaste ravimist, sidumisabinõud j. t. arstimisvahendid. Haiguse abi kestvus kassaosalistele on kõige rohkem 26 nädalat, perekonnaliikmetele 13 nädalat, aastas. Sünnituse korral on kassaosalisel õigus tarvitada ämmaemandat ja arsti, kuna perekonnaliikmele (kassaosalise naisele) võimaldatud ainult ämmaemanda abi.

Abiraha kassaosalistele ja perekonnaliikmetele haigekassa annab: 1) toetusraha töövõimetutele haigetele; 2) toetusraha rasdatele ja sünnitajatele; 3) matuseabiraha. On haige töövõimetu, siis maksetakse temale haigusabiraha, mille suurus oleneb viimase

perekonna suuruselt — poolest kuni terve töötasuni. Haigusabiraha maksetakse alates 4 haiguspäevast. On haiguse kestvus aga üle 7 päeva, võib juhatuse otsusel abiraha juba esimesest päevast alates saada. Abiraha ei anta mitte üle 26 nädala aastas.

Rasedad, kes vähemalt 6 kuud enne sünnitamist kassaosalised olnud, on õigus: 1) nädala abiraha peale 2 nädalat enne ja 6 nädalat pärast sünnitamist; 2) ühekordse abiraha saamiseks 50 litti suuruses enne sünnitamist; 3) imetusraha nädala teenistuse suuruses teatava aja jooksul, mitte aga üle 13 nädala pärast sünnitamist, kui ta ise imetab. Sureb naine sünnituse tagajärjel, siis maksetakse ühekordne abiraha ja imetusraha sellele isikule, kes lapse ülalpidaja. Rasedad, kes oma töövõimest kaotanud 60%, võivad saada abiraha haigusabiraha suuruses, sealjuures ühtejärge mitte üle 6 nädala enne sünnitamist.

Sureb haige kassaosaline, siis antakse matuse abiraha volikogu poolt kindlaksmääratud normi järele, 20—30-kordse päevapalga suuruses.

Perekondlist abiraha antakse: 1) kuni pooleni haigusabiraha määrast, juhul kui kassaosalisele, kes oma haigeeksjäämiseni oli perekonna ülalpidaja, ettekirjutatud haiglas ravimine; 2) matmise abiraha, mille suurus kindlaks määratakse iga aasta volikogu poolt, juhtudel, kui kassaosalise mees, naine või laps sureb.

Haigekassad on territoriaalsed. Igas linnas ja maakonnas, s. o. territoriaalses üksuses asutatakse üks haigekassa. Kõrgemaks järevalve asutuseks on siseministeriumi juures asuv kõrgem kindlustusamet, kelle ülesandeks sotsiaalse kindlustuse eest hoolitsemine, korraldamine ja elluviimine. See kõrgem kindlustusamet koosneb siseministri poolt nimetatud kahest liikmest, kellest üks — vanem tööinspektor — ühtlasi ka kindlustusameti esimees on, 2 kassaosaliste ja 1 ettevõtjate esitajaist, kes haigekassa poolt valitakse. Igal kassal on õigus vajalisel korral avada osakondi.

Haigekassa täidesaatevateks organiteks on haigekassa volikogu või nõukogu, juhatuse, revisjonikomisjon ja lepituskomisjon.

Nõukogu moodustub $\frac{2}{3}$ kassaosaliste esitajaist ja $\frac{1}{3}$ ettevõtjast. Volikogu valitakse 3 aasta peale. Nõukogu liikmete arv ei tohi olla üle 45. Nõukogu valib enese keskel juhatuse, mis koosneb $\frac{2}{3}$ kassaosaliste ja $\frac{1}{3}$ ettevõtjate esitajaist. Juhatuse koosolekutest on õigus osa võtta sõnaõigusega ka valitsuse esitajal. Lepituskomisjoni valitakse nõukogu poolt iga kahe kassaosalise esitaja kohta üks ettevõtjate esitaja. Lepituskomisjon valitakse absoluutse häälteenamusega iga viies kassaosaliste esitajaist. Lepituskomisjon otsustab tekkinud arusaamatusi ja tülisid kassaosaliste ja juhatuse vahel, eriti abirahade suuruse asjus ja trahvimiste määramise puhul.

Tüliküsimuste lahendamiseks haigekassa juhatuse ja haigekassa arstide vahelise mõtete lahkuminekute korral moodustatakse kõrgema kindlustusameti poolt igasse maakonda lepituskomisjon. Arstiabi andmist kontrollib erikomisjon, mis moodustatakse haigekassa juhatuse ja arstide ning valitsuse esitajaist proportsionaalsel alusel.

Haigekassa juhatuse valib absoluutse häälteenamusega haigekassat juhtiva direktori, keda ametisse kinnitab kõrgem kindlustusamet.

Haigekassade arvepidamine sünnib kõrgema kindlustusameti järevalve all.

Haigekassade asutamine algas 1928. a. lõpul kõrgema kindlustusameti kaudu. Esiteks oli kavatsus ellu kutsuda 7 haigekassat: Kaunase linnas ja maakonnas, Schaulenis, Paneveshis, Mariampolis, Ukmergas ja Vilkavischkis. Haigekassade nõukogude valimisi korraldati Kaunases 7. oktoobril, teistes kohtades 14. okt. 1928. a. Novembrikuul valiti juhatused. Septembrikuul pidid pea-aegu kõik haigekassad oma tegevuse juba algama ja 1929. a. alul kõik korraldused tegevuseks korras olema. 1929. a. algul oli haigekassade liikmete üldarv 24.000, umbes 25.000 perekonnaliikmega. Kõige suuremaks neist osutub Kaunase linna haigekassa, kelle liikmete arv oli 1. apr. 1929. a. — 16.181 (8586 meester. ja 7595 naister.), perekonnaliikmete arv — 10.568 (3197 meester. ja 7371 naister.).

Arstiabi andmise andis Kaunase linna haigekassa Kaunase arstide seltsi kätte,

sõlmides viimasega vastava lepingu ja makstes arstimise tasuks arstidele 18% omast üldväljaminekust.

Praegusel korral on Leedu haigekassadel kavatsus haigekassade tegevust ühtlustada. Hiljuti tehti algust ajakirja „Darbo Sveikata“ (Töö tervis) väljaandmisega.

Käesoleva aasta 27. märtsil peeti ära Kaunase haigekassa algatusel esimene haigekassade esitajate nõupidamine või konverents, millest osa võtsid muuhulgas ka Meemeli maakonna põllutöölise kindlustusasutuste esitajad. Moodustati 3-liikmeline nõukogu, kellele

ülesandeks tehti välja töötada haigekassade liidu põhikiri ja tarvilisel korral esineda Leedu haigekassade esitajana.

Haigekassadel on nende tegevuses ära võita veel palju raskusi ja takistusi, mis nendele teele ette veeretatakse nii kassaosaliste eneste kui laiema rahvahulga poolt, kellele sotsiaalkindlustuse mõte veel uus ja tundmata. Teadagi, raskendab see tegevust. Kuid esimesed sammud on siiski astunud. Ajajooksul loodame ka raskustest üle saada ja vähehaaval sotsiaalkindlustuse alal edasi jõuda.

Kinnitusnõukogu I osakonna tähtsamaid otsusi.

Koosolek 12. juulil 1929. a.

Koosseisus: Juhataja: töökaitse ja sotsiaalkindlustuse direktor Joh. Sonin. Liikmed: tööandjate esindaja K. Maurits ja tööliste esindaja Tartu üldhaigekassast J. Virk.

Haigekassade liidu teenijad kuuluvad haiguskindlustusele samuti kui haigekassa teenijad.

Harutades haridus- ja sotsiaalministri revisjoni kaebust 1. jsk. tööinspektori ringkonna kinnitusameti otsuse peale 12. juunist 1929. a. haigekassade liidu teenijate haigekassa alla arvamise pärast, leidis: Haigekassade liidu teenijad tulevad lugeda tööst. tööseaduse § 261^a ettenähtud haigekassade teenijate liiki, kuna nemad on ka kaudselt üksikute haigekassade teenijad. Seaduses ei ole nõudmist ettenähtud, et teenija, kes kinnitusele kuulub, peab tingimata üksiku haigekassa teenija olema. Kui sarnaselt seadust seletada, siis ei saaks ka haigekassa alla arvata ühtegi haigemaja või apteegi teenijat, kui neid asutusis üleväl peavad mitu haigekassat koos. Ei saa aga kuidagi arvata, et sarnane oleks olnud seadusandja tahtmine.

Ülaltoodu põhjal, käsitades kinnitusnõukogu seadust ja kodukorda, kinnitusnõukogu 1. osakond otsustas tühistada 1. jsk. tööinspektori ringkonna kinnitusameti otsus 12. juunist 1929. a., millega Eestimaa haigekassade liidu palve tema teenijat haigekassa alla arvata, tagajärjeta jäeti.

Linna omavalitsuse päralt olevad ettevõtted kuuluvad haiguskindlustamise seaduse alla.

Harutades Tallinna linnavalitsuse kaebust 2. jsk. tööinspektori ringkonna kinnitusameti otsuse peale 12. aprillist 1929. a. Tallinna linna aurupesumaja haigekassa alla arvamise asjus (tööst. töö sead. § 261 järele), leidis: Tallinna linna aurupesumaja töölised ja teenijad ei ole kindlustatud haiguste vastu peale tööstuslise töö seaduse ühegi seadusega. Linnavolikogu otsust, mille kaebajad ettetoovad, ei saa võtta seadusega ühevõrdseks. Sellepärast on kinnitusameti otsus täiesti seadusepärane ja põhjendused, millest oli tingitud allaarvamine, täiesti õiged.

Neil põhjustel, käsitades kinnitusnõukogu seadust ja kodukorda, kinnitusnõukogu 1. osa-

kond otsustas Tallinna linnavalitsuse kaebus tagajärjeta jätta.

Õppetöökod ja tööstuskoolid ei kuulu haiguskindlustusele.

Harutades Ed. Taska kaebust 2. jsk. tööinspektori ringkonna kinnitusameti otsuse peale 12. aprillist 1929. a., tema õppetöökoda Tallinna ühise haigekassa alla arvamise asjus, leidis: haridus- ja sotsiaalministeeriumi koolide peainspektorilt hra Kiivetilt telefoniteel saadud andmete järele kannab Ed. Taska töökoda kooli iseloomu ja saab haridus- ja sotsiaalministeeriumilt abiraha. Sellel põhjusel ei saa tema peale vaadata, kui harilikku tööstuse peale, vaid tuleb vaadata kui kooli peale. Tööstuskoolid aga haigekassa ei kuulu.

Sellepärast käsitades kinnitusnõukogu seadust ja kodukorda kinnitusnõukogu 1. osakond otsustas tühistada 2. jsk. tööinspektori ringkonna kinnitusameti otsus Ed. Taska õppetöökoda haigekassa alla arvamise asjus.

Ka väiketööstusi 1 palgatöölisega võib arvata haigekassa alla.

Harutades Elisabeth Kütt'i kaebust 4. jsk. tööinspektori ringkonna kinnitusameti otsuse peale 19. desembrist 1928. a. tema juukselõikamise töökoja Pärnu ühise haigekassa alla arvamise asjus, leidis: kinnitusnõukogu omal koosolekul 20. oktoobril 1928. a. seletas, et juukselõikamise töökojad kuuluvad haigekassa alla, nii et põhimõtteliselt ei ole põhjust kaebuse rahuldamiseks. Kuid ka teine ettetoodud põhjus, nagu töötaks ainult üks tööline ajutiselt, ei loo alust kaebuse rahuldamiseks: haigekassa alla ei arvata ainult neid töölisi, kes töötavad töödel, mille kestvus ei ulata üle 7 päeva (§ 260). Juukselõikamise tööstus aga ei ole asutatud üheks nädalaks, vaid palju pikemaks ajaks. Nii siis on kinnitusamet, arvates haigekassa alla Elisabeth Kütt'i juukselõikamise töökoja, toimetanud täiesti seadusepärast, kasutades temale tööstuslise töö seaduse § 270 p. 2-ga antud õigust.

Ülaltoodud põhjustel käsitades kinnitusnõukogu seadust ja kodukorda kinnitusnõukogu 1. osakond otsustas Elisabeth Kütt'i kaebus jätta tagajärjeta. Edasikaebus 1 kuu jooksul riigikohtu administratiiv-osakonnale.

Kinnitusameti otsusi.

4. jsk. tööinspektori kinnitusameti koosolekul 14. juunil 1929. a.

Haigekassade peakoosolekute tühistatud otsusi abirahade määramisel ja arstiabi korraldamisel.

Aruandja, ettekandes Põltsamaa ühishaigekassa peakoosoleku protokollil 2. juunil s. a., juhib kinnitusameti tähelepanu järgmistele asjadele:

1) Põltsamaa ühishaigekassa peakoosolekul 2. juunil 1929. a. p. 8. l. j. lit. 10 all tehtud otsus: „Väljaspool Põltsamaad (Kuresaares, Haapsalus, Taagepera sanatooriumis jne.) ravimisel viibijatele kassaosalistele maksetakse haigusraha ainult siis, kui sarnane ravimine haigekassa arstikomisjoni poolt tarviliseks on tunnistatud ja kui haigekassa juhatus sarnase ravimise ettevõtmiseks oma nõusoleku on andnud. Haigekassa majanduslist seisukorda arvesse võttes võib juhatus keelduda sarnase nõusoleku andmisest“, ei ole kooskõlas T. T. S. § 310 ja 318 p. 1. Paragrahvi 318 p. 1 järele on haigekassa peakoosolekul õigus vähendada abirahasid § 310 loendud normist, aga peakoosolekul ei ole õigust oma otsusega keelduda maksmast abirahasid haigemajas ravimisel viibimisel täiesti.

2) Samal peakoosolekul p. 8 VI j. lit. 14 all tehtud otsus ei ole kooskõlas T. T. S. § 260, 263, 279 ja 299. Haigekassa annab arstiabi kassaliikmete perekonna liigetele. Surnud kassaliige ei ole peale surma enam liige ja sellega ühenduses ei ole ka perekonnaliikmetel peale kassaliikme surma õigust hgk-st abiraha saada.

Kinnitusamet aruandjat ärakuulates ja asja läbiivaadates leidis:

1) Põltsamaa ühishaigekassa peakoosolekul 2. juunil 1929. a. p. 8 I j. lit. 10 all tehtud otsus „Väljaspool Põltsamaad (Kuresaares, Haapsalus, Taagepera sanatooriumis jne.) ravimisel viibijatel kassassalistele maksetakse haigusraha ainult siis, kui sarnane ravimine haigekassa arstikomisjoni poolt tarviliseks on tunnistatud ja kui haigekassa juhatus sarnase ravimise ettevõtmiseks oma nõusoleku on andnud. Haigekassa majanduslist seisukorda arvesse võttes võib haigekassa juhatus keelduda sarnase nõusoleku andmisest“ ei ole kooskõlas T. T. S. § 310 ja 318 p. 1. § 318 p. 1 järele on haigekassa peakoosolekul õigus vähendada abirahasid § 310 loendatud normidest, aga peakoosolekul ei ole õigust oma otsusega keelduda maksmast abirahasid haigemajas ravimisel viibimisel täiesti.

2) Samal peakoosolekul p. 8 VI j. lit. 14 all tehtud otsus: „Kassaosalise surma korral lõpeb perekonnaliikmete abisaamine haigekassalt 2 nädalat peale surma“, ei ole kooskõlas T. T. S. § 260, 263, 279 ja 299. Haigekassa annab arstiabi kassaliikmete perekonnaliigetele. Surnud kassaliige ei ole peale surma enam liige ja sellega ühenduses ei ole ka perekonnaliikmetel peale surma õigust haigekassalt arstiabi saada. Eelpooltoodud põhjustel kinnitusamet kinnitusseaduse § 13 I j. p. 16 põhjal otsustas:

Põltsamaa ühishaigekassa peakoosolekul 2. VI. 29. a. p. 8 I j. lit. 10 ja p. 8 VI j. lit. 14 all tehtud otsused tühistada ja muus osas võtta teadmiseks.

Aruandja, ettekandes Pärnu Ühishaigekassa peakoosoleku protokollil 26. maist s. a., juhib kinnitusameti tähelepanu peakoosoleku protokollil 26. V. 29. a. p. IV lit. 1 peale, mis ei ole kooskõlas T. T. S. § 279 ja 300.

Kinnitusamet aruandjat ärakuulates ja asja läbiarutades leidis: Pärnu ühishaigekassa peakoosolekul p. IV lit. 1 all tehtud otsus: „arstiabi saamiseks antakse igale kassaliikmele, kes vähemalt 2 nädalat enne haigeks jäämist kassaliige olnud, 12 arstiabi tsekki aastas, vajaduse korral antakse lisetsekke ravija arsti ja juhatusse igakordse otsuse põhjal“ ei ole kooskõlas T. T. S. § 279 ja 300. Otsuses väljendud lause „kes vähemalt 2 nädalat enne haigeksjäämist kassaliige olnud“ piirab kassaliikme seaduslikke õigusi. § 300 näidatud arstiabi saamises enne 2-te nädalat kassaliikmeks astumise ajast arvates ja seega kinnitusamet kinnitusameti seaduse § 13 I j. p. 16 põhjal otsustas:

1) Pärnu ühishaigekassa peakoosolekul 26. V. 29. a. p. IV lit. 1 all tehtud otsusest lause „kes vähemalt 2 nädalat enne haigustumist kassaliige olnud“ tühistada ja muus osas protokollis väljendatud otsused teadmiseks võtta.

2) Sama haigekassa 1928. a. aruanne esitatud kujul vastu võtta. 1929. a. eelarve tagasi lükata ümbertegemiseks tuludena näidatud viivitus %% kandmiseks kulude osas tagavara kapitali juure arvamiseks.

Aruandja, ettekandes Abja-Mõisaküla ühishaigekassa peakoosoleku protokollil 17. märtsist s. a., juhib kinnitusameti tähelepanu järgmistele asjaoludele:

1) Peakoosoleku protokoll 17. II. 29. a. p. 6 lit. „C“, mis ei ole kooskõlas T. T. S. § 312.

2) Samal peakoosolekul p. 6 lit. „d“ ei ole kooskõlas T. T. S. § 313.

Kinnitusamet aruandjat ärakuulates ja asja läbiivaadates leidis:

1) Abja-Mõisaküla ühishaigekassa peakoosolekul 17. märtsil 1929. a. p. 6 lit. „C“ all tehtud otsus „raskejalguse ja sünnituse korral maksta abiraha kaks nädalat enne ja neli nädalat pärast sünnitamist terve palga suuruses neile, kes vähemalt 3 kuud haigekassa liikmed. Peale selle määrata häälteenamusega kassaliikmeile sünnituse puhul sünnitusrahaks Kr. 10.— (kümmet kr.)“ ei ole kooskõlas T. T. S. § 312 on näidatud kindlad piirid abiraha määramiseks, mille järele abiraha määratakse kassaliikme poole kuni terve palga suuruses.

2) Samal peakoosolekul p. 6 lit. „d“ all tehtud otsus „kassaliikme surma korral maksta Kr. 50.— (viiskümmend kr.) ja kassaliikme palvel võib juhatus nimetatud summat tõsta oma äranägemise järgi“ ei ole kooskõlas T. T. S. § 313, mille põhjal määratakse kindlaks abirahad kassaliikme surma puhul surnud kassaliikme kahekümne kuni kolmekümne kordse päevapalga suuruses. Eelpoolnäidatud põhjustel kinnitusamet kinnitusameti seaduse § 13 I j. p. 16 põhjal otsustas:

1) Abja-Mõisaküla ühishaigekassa peakoosolekul 17. III 1929. a. p. 6 lit. „C“ all tehtud viimane lause „Peale selle määrata häälteenamusega kassaliikmeile sünnituse puhul sünni-

tusrahaks 10 kr. (kümme kr.) ja p. 6 lit. „d“ all tehtud otsus tühistada. Muudes osades protokollis väljendud otsused võtta teadmiseks.

I.

Lihttööliste keskmisteks päevapalkadeks määrata Tööstusliku töö seaduse §§ 405, 558 ja 734 ja Kinnitusameti seaduse § 13 II p. 3 põhjal 4. jsk. tööinspektori ringkonnas (Viljandi- ja Pärnumaa ühes linnadega):

Täisealistele meestööliste	Kr. 2.—
Täisealistele naistööliste	„ 1,70
16- ja 17-aastastele meestööliste (alaealistele)	„ 1,40
16- ja 17-aastastele naistööliste (alaealistele)	„ 1,20
Lapsealistele 12—16 eluaastani mõlemast soost	„ —,90

II.

Haigemajades arstimise tasunormid määrata Tööstusliku töö seaduse §§ 306 ja 395 ja Kinnitusameti seaduse § 13 p. 7 ja sama paragrahvi II p. I põhjal, haigemaja III klassis ühe öö-päeva kohta:

1. Viljandi linna haigemajas: Viljandi linna elanikud 1 kr. 50 s. Viljandi linnas asuvate asutuste kulul ja väljastpoolt Viljandi linna piire 2 kr. 25 s.

Rohud ja muud arstimisvahendid arvatakse peale tasunormide eraldi.

2. Pärnu linna haigemajas: Pärnu linna elanikud 2 kr. Pärnu linnas asuvate asutuste ja ettevõtete kulul 2 kr. 50 s. Pärnumaal asuvate asutuste ja ettevõtete kulul ja maaelanikud 3 kr.

Sünnitajatel on lisamaks 5 kr. iga sünnituse puhul. Teistel haigetel sidematerjali ja patenteeritud rohtude eest ja sünnitajatel patenteeritud arstirohtude eest maks nimetatud ainete tegeliku väärtuse järgi.

3. Põltsamaa haigemajas: päevamaks iga öö-päeva pealt 1 kr. 50 s. Rohud ja muud arstimisvahendid arvatakse peale päevamaksu eraldi, nende tegeliku hinna järgi.

III.

Töölistele naturaalpalgana antava ainete hinnaks määrata Tööstusliku töö seaduse §§ 267 p. 2 ja 403 p. 2 ja Kinnitusameti seaduse § 13 I p. I ja sama paragrahvi II j. p. 2 põhjal:

	Kr.
Rukis kg	0,21
Rukkijahu „	0,24
Nisu „	0,27
Nisujahu „	0,30
Oder „	0,22
Odratangud „	0,35
Kaer „	0,20
Kartulid „	0,06
Herned „	0,50
Sealiha „	1,20
Searasv, sulatatud „	1,83
Searasv, sulatamata „	1,68
Loomaliha „	0,80
Või „	2,60
Piim „	0,15

Päevane valmistoit linnas täiskasvanutele	Kr. 1,00
Päevane valmistoit maal täiskasvanutele	0,80
Päevane valmistoit linnas alaealistele	0,75
Päevane valmistoit maal alaealistele	0,60
Pestud lambavill kg	3,75
Kodune villane riie 70 sm lai m	3,00
Kodune linanerii 70 sm lai „	1,40
Linad kg	1,25
Säärsaapad paar	18,00
Poolsaapad, naistele „	13,00
Pastlad „	3,00
Villased kindad „	1,50
Villased sokid „	1,40
Meesterahva villane ülikond tk.	50,00
Alaealise meesterahva villane ülikond „	40,00
Kasepuud 70 sm pikad m ²	5,00
Männipuud 70 sm pikad „	4,80
Segapuud 70 sm pikad „	4,50

Korter, küte ja valgustus linnades 20% ja alevites ja maal 15% raha- ja naturapalgast; korter ja küte linnades 19% ja alevites ja maal 14% raha- ja naturapalgast; korter ja valgustus linnades 16% ja alevites ja maal 11% raha- ja naturapalgast; korter linnades 15% ja alevites ja maal 10% raha- ja naturapalgast.

Ülaltähendatud otsused hakkavad maksma 1. juulist 1929. a.

2. jaoskonna tööinspektori ringkonna kinnitusameti koosolekul 31. mail 1929. a. selle ringkonna kohta vastu võetud otsused.

I.

Lihttööliste keskmiste päevapalkade kindlaksmääramine Tööstusliku töö seaduse §§ 405 ja 558 ja Kinnitusameti seaduse § 13 II p. 3 põhjal.

Kinnitusamet otsustas määrata lihttööliste keskmisteks päevapalkadeks:

	Harjumaal ühes Tallinna linnaga	Järvamaal ühes Palde, Tapa ja Türi linnaga
Täisealistele meestööliste	2,10	1,80
Täisealistele naistööliste	1,80	1,50
Alaealistele meestööliste (15—17 a.)	1,50	1,35
Alaealistele naistööliste (15—17 a.)	1,20	1,00
Lapsealistele metsatöölis-tele (kuni 15 a.)	1,05	1,00
Lapsealistele naistööliste (kuni 15 a.)	0,85	0,75

See otsus hakkab maksma 13. maist 1929. a.

II.

Tööliste naturapalgana antavate ainete hinna kindlaksmääramine Tööstusliku töö seaduse §§ 267 p. 2 ja 403 p. 2 ja Kinnitusameti seaduse § 13 I p. p. 1 ja sama paragrahvi II p. 2 põhjal. Kinnitusamet otsustas määrata tööliste naturapalgana antavate ainete hinnaks:

Ainete nimetus	Möödu üksus	Tallinnas ja Harjumaal	Tapas, Paides, Türis ja Järva- maal
		Kr.	Kr.
Rukis	10 kg	2,45	1,90
Nisu	"	3,30	2,10
Oder	"	2,35	1,75
Kaer	"	1,80	1,60
Rukkijahu	"	2,45	2,20
Sepikujahu	"	3,95	3,40
Nisupüül	"	5,40	5,30
Odrajahu	"	3,55	2,70
Odratangud	kg	0,39	0,35
Sealiha, seaviisi	"	1,10	1,00
Searasv, sulatamata	"	1,65	1,50
Searasv, sulatatud	"	2,05	1,75
Loomaliha, supiliha	"	0,65	0,80
Loomaliha, praeliha	"	0,90	0,60
Või, meierei	"	2,75	2,70
Herned	"	0,50	0,50
Rõõskpiim	liiter	0,15	0,13
Kartulid	10 kg	0,95	0,70
Kasepuud	} ×2,13× } ×0,71	27,00	20,00
Männipuud		18,00	18,00
Kuusepuud		13,00	13,00
Päevase toidu hind		1,00	0,90

Korteri hinnaks arvata 20% palgast.

See otsus hakkab maksma 13. maist 1929. a.

III.

Haigemajades arstimise tasunormide kindlaksmääramine Tööstusliku töö seaduse §§ 306 ja 395 ja Kinnitusameti seaduse § 13 I p. 7 ja sama paragrahvi II p. 1 põhjal.

Kinnitusamet otsustas määrata haigemajades (III klassis) arstimise, ühes haige ülalpidamisega, tasunormideks öö-päeva kohta:

1) Tallinna linna keskhäigemajas: Tallinna linna ja Harjumaal elanikud kolm krooni ja elanikud ja asutused väljastpoolt Tallinnat ja Harjumaad neli krooni 50 senti.

2) Tallinna linna külgehakkavate haiguste haigemajas: Tallinna linna elanikud üks kroon 50 senti; Tallinna linnas asuvate asutuste kulul ravitsusel olevad — kaks krooni ja väljastpoolt Tallinna linna piire pärit isikute ja samuti ka kõikide roosihaigustega isikute pealt kolm krooni.

Operatsioonide, rohtude ja analüüside eest erimaksu ei võeta, välja arvatud röntgenikiirtega ravitsemine, mille eest võetakse 50% maksvast tariifist.

3) Paide linna haigemajas: Paide linna elanikkudelt, kes oma kulul haigemajas ravimisel, üks kroon 50 senti; väljastpoolt Paide linna elanikkudelt ja kõikidelt, kes ravimisel asutuste (riigi, haigekassa jne.) kulul — kaks krooni. Sünnitusejaoskonnas öö-päeva pealt kaks krooni 50 senti. Operatsioonide eest ühes selleks tarvilise materjaliga ja arstirohtudega 75 sendist kuni 30 krooni; vanitamise eest 50—75 senti. Ambulantsi visiit esimene kord üks kroon, iga järgmine kord 75 senti. Suguhäiguste ravimise eest võetakse tasu tervishoiu peavalitsuse poolt kindlaks määratud takside järgi. Rohtude, sidumismaterjali ja arstiabinõude eest — nende kohal maksma tulnud hind ühes 5% vahetatultusega.

4) Järvamaa haigemajas:

	Elanikelt väljaspool Järvamaa omavalitsuse piirkonda, haigekassad, asutused ja ettevõtted		Järvamaa omavalitsuse piirkonna elanikelt	
	Nakkushaigused	Teised haigused	Nakkushaigused	Teised haigused
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Ravitsuspäevad	3,—	2,50	2,50	2,—
Vannid raviks	1,—	1,—	0,75	0,75
Vannid ambulantshaigetele	1,50	1,50	1,25	1,25
Ambulantshaigete vastuvõtmine	1,—	1,—	1,—	1,—
Haiguste puhul, mis pesu harilikult korrast rohkem tarvitaavad — iga vahetuse kord	1,—	1,—	0,75	0,75
Analüüsid: lihtsamad	0,75	0,75	0,50	0,50
Analüüsid: komplitseeritud	1,50	1,50	1,—	1,—

Lõikuse kulud, rohud ja sidematerjal arvestatakse tegelikkude kulude järgi

See otsus hakkab maksma 13. maist 1929. a.

2. jaosk. tööinspektori ringkonna kinnitusameti koosolekult 20. juulil 1929. a.

Väärnähtused Tallinna Ühisel Haigekassas.

2. jsk. tööinspektori ja 1. jsk. tööinspektori abi poolt 24. maist kuni 25. juunini s. a. toimetatud Tallinna ühise haigekassa asjaajamise ja arvepidamise revideerimise kohta kokkuseatud akti läbivaatamine.

Aruandja kannab revideerimise akti ette ja seletab, et käesolevas asjas on tegemist 1) Haigekassa raha kuritahtlisse kõrvaltoimetamisega ja 2) mõnesuguste puudustega haigekassa arvepidamises ja asjaajamises. Raha kõrvaltoimetamiseks on väljamaksu kokkuvõttelehtedel (nimekirjades) summasid võltsitud, suuremaks tehtud. Juhatusel liikmed on neid nimekirjasid väljamaksuks kinnitanud, ilma et neid kontrollitud oleks nimekirjale juures lisatud väljamaksu dokumentidega. Osa väljamaksu nimekirjadega väljaantud summade kohta puudusid dokumendid. Paneb ette 1) revideerimise akti prokuröride edasi saata — süüdlaste vastutusele võtmiseks ja 2) haigekassa uuele juhatusel kohuseks teha viivitamata sammusid astuda mitteõiglaselt välja antud summade sissenõudmiseks endise juhatusel liikmeilt, kelle kaudu need väljaandmisel tehtud.

Haigekassa esitaja J. Nurk seletab et raha kõrvaldamises on süüdi ametnikud, kes nimekirjasid valmistasid. Juhatus on süüdlaste leidmiseks kõige energilisemaid samme ettevõtnud.

Muud revideerimise aktis ettefoodud puudused on järgmised: 1) Kassa- ja perekonna liikmeile on abirahasid ja muid väljamaksusid, samuti ka bandaashisid antud kolmandate isi-

kute kaudu, ilma saaja kirjaliku volitusest; 2) väljamaksu dokumentidel on summasid parandatud ilma et parandused oleks vastavalt õigekstunnistatud; 3) haigekassa teenistuses on pikemat aega rida arste, kes haigekassa liikmeiks pole võetud ja 4) Haigekassa raamatust läbikandmata arstide 1928. a. juuli ja augusti kuuete tasu Kr. 11.766.67.

Aruandja teeb ettepaneku: kohuseks teha haigekassa juhatusel 1) väljamaksusid kolmandate isikute kaudu toimida ainult rahasaaja kirjaliku volituse põhjal; 2) summade parandused dokumentidel tulevad vastavalt õigekstunnistada märkusega samal dokumendil; 3) Haigekassa teenistuses seisvad arstid haigekassa liikmeiks võtta ja 4) arstide 1928. a. tasu raamatust läbi viia.

Kinnitusamet otsustas: 1) Revideerimise protokollid ärakiri prokuröörile edasi saata — süüdlaste vastutusele võtmiseks; 2) Tallinna ühishaigekassa juhatusel kohuseks teha viivitamata samme astuda mitteõiglaselt väljaantud summade sissenõudmiseks juhatusel liikmeilt, kelle kaudu need summad väljaantud; 3) Haigekassa juhatusel kohuseks teha a) kassaliikmetele ja perekonnaliikmetele määratud abiraha ja muid makse kolmandate isikute kaudu välja anda ainult selle kohase kirjaliku volituse põhjal, mis antud selle poolt kellele raha määratud; b) igasugused summade parandused väljamaksu dokumentidel peavad enne allakirjutaja allkirja õigekstunnistatud olema; d) isik-

lise palgalepingu alusel haigekassa teenistuses seisvad arstid tulevad haigekassa alla võtta; e) arstidele väljamaksmata jäänud 1928. a. juuli ja augusti tasu raamatust läbi kanda.

Kinnitusameti liige J. Nurk'i poolt oli tehtud järgmine ettepanek: Haigekassa juhatusel kohuseks teha kõrvaldatud summad selgeks teha, süüdlased vastutusele võtta ja neilt mitte õiglaselt väljaantud raha „sissenõuda“. Ettepanek jäi vähemusse.

Puudusi haigekassa aastaaruannetes.

Aruandja kannab Türi Ühishaigekassa 1928. a. aruande ja 1929. a. eelarve ette ja teatab, et aruande tab. VI ja teiste juures ei ole täpselt kinnipeetud väljatõõtatud nomenklatuurist. Aruanne on puudulikult kokkuseatud, näituseks tegevuse aruanne näitab ülejääki Kr. 884.—tagavara kapitaali kantud Kr. 807.99. Paneb ette 1) aruanne kinnitamata jätta ja tagasi saata parandamiseks ja vastavate seletuste andmiseks tagavara kapitaali j. m.

1929. a. eelarves puuduseid ei leidu.

Kinnitusamet otsustas:

Türi ühishaigekassa 1928. a. aruanne tagasi saata ja haigekassalt seletust nõuda selle kohta, missugune on õieti 1928. a. tegevuse aruande ülejääk. Selgitust paluda, kelle poolt on tagast järele 1927. a. aruandes parandusi tehtud. Ühtlasi juhtida tähelepanu selle peale, et esitatud aruandel ja eelarvel puuduvad tõestused selle üle, et nad peakoosoleku poolt oleks kinnitatud.

Heinrich Soilts 10 aastat haigekassa teenistuses.

Heinrich Soilts

28. juulil s. a. möõdus kümme aastat H. Soiltsi astumisest meie suurema haigekassa, Tallinna ühise haigekassa, teenistusse asjaajaja kohale. Ei ole ülearune sel puhul peatuda mõne reaga H. S. elukäigu ja tegevuse juures.

H. Soilts on sündinud 17. detsembril 1888. a. Harjumaal, Paunküla vallas, Ardu külas, Ülejõe talupidaja pojana. Hariduse omandanud vallakoolis, käies seal neli aastat. Isa talu

tulekahju tõttu hävinemise järele asuti elama Tallinna, kus isa 1900. a. kopsupõletikku suri. Kuna arvurikka perekonna toitmine emale üksi osutus ülejõukäivaks, tuli 12-aastaselt poisil asuda eluülespidamise teenimisele maale, esialgul karjasena ja hiljem sulasena. 1908. a. asus jälle Tallinna, töötades a.-s. „A. M. Lutheri“ mõõblivabrikus kuni 1919. aastani, ühtlasi täiendades vahepeal oma poolikut haridust Tallinna Haridusseltsi õhtukursustel (1911—1913) ja hiljem Leepini kaubanduse ja raamatupidamise kursustel.

Revolutsiooni algpäevil 1917. a. kevadel valiti tööliste esitajana Tallinna Tööliste ja Sõjaväelaste saadikute nõukogusse ja tööliste vanemaks, olles viimasel kohal kuni 1919. aastani, väljaarvatud vaid Saksa okupatsiooni aeg 1918. a.

Haiguskindlustuse alal tegutses 1915.—1919. a. a.-s. „A. M. Lutheri“ vabriku haigekassas, olles vaheldamisi juhatuses ja revisjonikomisjonis.

Kutseühingulisel alal töötas 1919. a. Tallinna puutööliste ametiühisuse juhatuseliikmena ja hiljem palgalise asjaajajana, kust 28. juulil samal aastal astus Tallinna ühise haigekassa asjaajaja kohale, kus töötab praeguse ajani.

Olles haigekassa töödega ülekoormatud, ei ole ajapuudus võimaldanud Soiltsile ühiskondlisesest tööst tegevamalt osa võtta. See on täiesti arusaadav, kui arvestada olukorraga Tallinna ühises haigekassas ja selle juhtimises,

kus ilmast-ilm intriigid valitsemas ja teatud grupp juhatusliikmeid, kes andunud „eksperimentidele“, õige vaenulikult suhtuvad haigekassa teenijaise, tundes end ka korra käskija osas, kohtlevad õige „peremehelikult“ teenijaid, tunda andes viimastele seda igal võimalikul juhusel.

E. Haigekassade Liidu tegevusest on Soits siiski osa võtnud jõudu mööda, olles Liidu nõukogu liikmeks 1. koosseisus. Korduvalt esinenud ka referendina haigekassade kongressidel, haigekassade tegelaste kursustel ja nõupidamistel.

Oli Liidu asiaajaja kohustetäitja vähe aega. Ajakirjas „Töö ja Tervises“ avaldamud kirjutiisi haigekassasse puutuvais füsimisus.

Eestimaa Haigekassade Liit ja ajakiri „Töö ja Tervis“ toimetuse saadab sel puhul jubilaarile soojemaid tervisi ja soovib edaspidises töös jõudu ja visa töötahet haiguskindlustuse alal veel paljuiks aastaks. Meie ei eksi vist selles, eeldades, et meie soovidega ühinevad kõik jubilaari kaastöötajad, ametivemad, Tallinna Ühise haigekassa liikmed ja terve haigekassade tegelaste pere.

Mitmesugused teated.

Sotsiaalkindlustuse laiendamine Austraalias.

Uue sotsiaalkindlustuse seaduse järele on kavatsusel sisse seada Austraalias sündslist sotsiaalkindlustust kõige laiemas ulatuses; väljajäetud on ainult töotaoleku vastu kindlustus. Eelnõus on ettenähtud üheksa kindlustusiiki: haiguskindlustus, invaliiditoetus, lasteharaha, leskede toetus, vaestelaste toetus, vanaduse toetus, vanaduse toetus abiõiguslise naisele, leskede vanaduse toetus ja toetusraha abiellumise korral naiskindlustatutele. Kindlustatud omavad õiguse toetuse saamiseks alles teatava ooteaja möödumisel, kui nende sissemaksu üldsumma ületab kindlaksmääratud miinimumi. Sissemaksu suurus on kindlaks määratud meestele ise normis ja naistele ise normis, ühesugune, vaatamata sissetuleku suuruse ja vanaduse peale. Sissemaksu jaoks seatakse sisse vastavaid margid. Kindlustuse asjaajamine ja juhtimine kavatakse anda kohapealsete kindlustusseltside hooleks. Asjaajamise järevalve jaoks seatakse valitsuse poolt ametisse igas osariigis järevalve komissar, kellele abiks on vastav nõukogu. Kõrgemaks järevalve asutuseks on ülemaaline kindlustusnõukogu, mis valitud töösturite ja tööliste esitajast. Töölispartei peab seaduse eelnõu puuduliseks, kuna eelnõust puudub täiesti töotaoleku vastu kindlustus.

Vanaduse toetuse kõrgendamine Itaalias.

Itaalias on kavatsusel vanaduse ja invaliidide toetussummat kõrgendada 33—75% võrra.

Vanaduse ja invaliidisuse vastu kindlustus Soomes.

Uue seaduse eelnõu järele on kavatsusel kindlustada vanaduse ja invaliidisuse vastu kõiki Soome kodanikke, alates 21 aastast, vahettegemata palgatöölise ja iseseisvate töötajate vahel. Kindlustuse sissetulekud saadakse kindlustatute sissemaksudest, samuti riigi ja kogukonna juuremaksudest. Korralduse juhtimiseks valitakse kohapeal vastavad nõukogud, kuhu valitsuse poolt nimetatakse üks esitaja kindlustusametnikkudest.

Surma põhjusi meeste ja naiste juures.

Saksamaal sureb igal aastal läbistikkü ümargusel arvul 860.000 inimest. See arv erineb üksikutes aastates pärast sõda kõige rohkem vast 10.000 võrra. Õige ühetasaselt jaguneb see surevusarv ka sugude vaheliselt ära jaotatult. Aastas sureb läbistikkü 430.000 meest ja samapalju naisterahvast.

Väga lahkuminevalt erinevad surmapõhjusted aga sugude järele. Riiklise statistika poolt on registreeritud surmapõhjusti üldse 23. Juba rinnalaste (alla 1-aastaste laste) surevuses ilmutab end suure ülekaalus naisterahvas. Eelnõrkuse tagajärjel sureb ümarguselt 30.000 pois- ja 20.000 tütarlast. Vanaduse nõrkuse tagajärjel ümberpöörduvalt palju rohkem naisi, nimelt 60.000 40.000 mehe vastu. Nakkushaigustesse sureb ühepalju mõlemist soost. Kopsuhaigustes on mehed, südamehaigustes naised ülekaalus. Samuti on mao- ja kõhuhaigustes ülekaalus mehed, selle vastu vähimat vões jälle naised. Enesetappjate hulgas on 9.000 meest ja 4.000 naist.

Toimetusele saadetud kirjandus.

Ins. G. Lildemann — Kuidas õnnetusi ära hoida põllumajandusliikude masinate kasutamisel. Põllutööministeeriumi väljaanne nr. 35. Tallinn, 1928.

Eesti Punane Rist 1919—1929. Tallinn, 1929. Zeth Höglund — Sotsialismi ajalugu peajootes. Sotsialistlik kirjastik. Tööliste Kirjastuse Ühisuse väljaanne. Tallinn, 1929. Hind 60 senti.

Dr. Olga Madisson — Lastehoid esimesil eluaastail. Eesti Akadeemiliste Naiste Ühingu toimetused nr. 1. 128 lhk., 75 joonist. tekstis. Hind 1 kroon.

Sisu: I. Rinnalaste eest hoolitsemise tähtsus. Raseduse tervishoid. Vastsündinud lapse iseärasused ja imiku kehaline ning vaimline arenemine. Lastetuba. Lastevoodi. Riietamine.

Rinnalapse vannitamine ja muu puhtuse eest hoolitsemine. — II. Rinnaga imetamine. Vitamiinide tähtsusest laste toitmisel. Kunstlik toitmine. Rinnalapse juurtoit. Soovitavaid rinnalapse lisatoite ja nende valmistamine. — III. Väikelapse kehaline arenemine tema eest. — IV. Tavalisi lastehaigusi, neist hoidumine ja nende ravimine. — V. Lisa: Tabelid. Pärivu- sest ja tüttervishoiust.

5 Jahre Landesversicherungsanstalt des Memelgebiets 1923—1927. Herausgegeben vom Vorstand der Landesversicherungsanstalt. Memel, 1929.

Jul. Treimanis — Slimo apdrošinašana Latvija. Pirma dala vesturisks atskats 1235—1917. Latvijas Slimo Kasu Savienības izdevums. Rīga, 1926.

Vastutav toimetaja: Juhan Ode.

Väljaandja: Eestimaa Haigekassade Liit.

Kirjastuse o.-ü. „Täht“ trükk, Tallinnas, V. Pärnu mnt. nr. 31.